

Дзітлярыйшча і Мастацтва

Год выдання 36-ы
№ 75 [2229]
29 верасня 1967 г.
ПЯТНІЦА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННОКАЎ БССР

У жыцці беларускай савецкай культуры — важная падзея. 19 верасня адкрылася рэспубліканская мастацкая выстаўка, прысвечаная 50-годдзю Вялікага Кастрычніка. Вестыбюль Дзяржаўнага мастацкага музея БССР не мог умясціць усіх, хто прыйшоў на вернісаж, і таму ўрачыстае адкрыццё выстаўкі была праведзена перад уваходам у музей.

У ЗАЛАХ ВЫСТАВКІ.

Фота А. САВІЦКАГА.

РЭЙД АГІТПОЕЗДА «НАРАЧ»

Зачынаючы месечны рэйд па налігах і саўгасках Мядзельскага раёна агітпоезд «Нарач» Галоўнага мэтра рэйду — прапаганда Тэатра ЦР КіСС «50 год Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі».

— За месяц, — расказаў начальнік агітпоезда У. Калічэвіч, — мы аслухалі ўсе гаспадары раёна, выступілі 82 разы. Іншы раз даводзілася выступаць па 3-4 разы ў дзень. Наш калектыў прымаў вельмі цікава. Вось запіс з аднаго водгукнага ліста: «Вельмі цікава і шырокае заўважэнне агітпоезда ў нашым налігу. Абмятам яшчэ лепш прывітаць і дастойна сустраць саўгасца 50-годдзе Вялікага Кастрычніка». Такіх водгукнаў шмат.

М. КОТАЎ.

ЗА АКІЯНАМ — МАНРЭАЛЬ

За адну ноч з Мінска на цяжку можна даехаць да Масквы, а адтуль на самалёце амаць за столькі ж пераскочыць праз акіяны і апынуцца ў Канадзе.

Канада. Манрэаль. ЭКСПО-67. У саюзных павільёнах праходзяць дні сяюзных рэспублік — наглядная дэманстрацыя поспеху, якіх дасягнулі народы Савецкага Саюза за 50 гадоў.

28 верасня — Дзень Беларусі. Наведвальнікі ЭКСПО-67 пазнаёміліся з вялікай экспазіцыяй, якая расказвае пра небывалы рост прамісловасці і культуры Беларусі, пра тры змены, што адбыліся ў нашай рэспубліцы. Карта, вытанчана лепшымі беларускімі майстрамі, пазнаёміць гасцей выстаўкі з буйнейшымі прамісловымі прадпрыемствамі.

Пра духоўнае багацце нашых людзей расказае экспазіцыя мастацкіх карцін і шкла, работы народных умельцаў, кнігі, газеты.

На Сусветную выстаўку выехалі дзесяці беларускіх мастацтваў. У канцэрце, які яны дадуць у Манрэалі, прымуць удзел ансамбль Дзяржаўнага

народнага аркестра БССР пад кіраваннем народнага артыста рэспублікі І. Жыноўчы, салісты опернага тэатра — народнага артыста БССР Т. Ніжнікова, народнага артыста БССР Т. Шымко.

3. Бабіў, заслужаны артыст БССР А. Сучанка, салісты балета — народнага артыста БССР Н. Давідзенка і Я. Пейловіч, лаўрэат савецкага конкурсу на лепшую ўсёсаюзную песню В. Вуячыч, салісты Дзяржаўнага ансамбля танца БССР Л. Касцюка і заслужаны артыст БССР Г. Мартынуў і іншыя.

Немалы гонар прадстаўляе мастацтва Беларусі на Сусветнай выстаўцы. Наша рэспубліка такая вялікая, столькі ў ёй гіганцкіх заводоў, літоў, аэраў, столькі незвычайных, таленавітых людзей, а ведаў нас усюго 37 мільярд. Якая адназначна клясеца на гэтую выставу!

Гэта гаворыць Тамара Ніжнікова. Каму-каму, а ўжо ёй давялося паездзіць. Тамара Мікалаўнева бывала ў дзесяці краінах — Польшчы, Балгарыі, Венгрыі, Германіі, Аўстрыі, Фінляндыі. І ўсё-такі яна хвалюецца. Гэта заўсёды напэўна ўвайдзі ў кантэксце з новымі людзьмі, зразумець іх

густы, псіхалогію, за кароткі час здолець расказаць ім многа пра сваю краіну, пра яе жыццё, пра яе мудрасці, пра яе песні.

— Песня не ведае межэй, калі яна справядлівая. Дзе ё я ні быў — я абавязкова выконваю песню І. Лунчанка «Плячэць сэрца» — аб вайне. І хопіць слоў у яе нечужбырацтва, яна заўсёды знаходзіць воджук і разуменне. Я думаю, гэта таму, што заўсёды многа людзей адцілі жахі вайны і цану жыцця. Гэтую песню я буду выконваць у Манрэалі і, спадзяюся, што мяне зразумеюць.

Гэта гаворыць Віктар Вуячыч. Ён падрыхтаваў для канцэрта ў Манрэалі шэсць некалькіх беларускіх «Брытанцыя» І. Лунчанка, «Мора маладосці» І. Цанкоў і іншыя.

— Пра што марым? Добра станавіцца. Так станавацца, каб падарваць славу нашага айчынскага балета, каб усю зразумела стала, як любіць у нас балет, музыку. Ну, і хопіць б пазнаёміцца з прастымі людзьмі Канады, паглядзець выставку, пабываць на Ніяраўскім вадаспадзе. Але гэта ўсё потым, а пакуль — рыхтэцца.

П'ЕСА І ТЭАТР

У секцыі драматургаў Саюза пісьменнікаў БССР

Якое месца займае беларуская п'еса ў рэпертуары тэатраў, прысвечаным 50-годдзю Вялікага Кастрычніка? Аб гэтым ішла размова на пасяджэнні секцыі драматургаў Саюза пісьменнікаў БССР. Неабходна ў такой рэспубліцы напэўна даць, і таму пасяджэнне прайшло даволі актыўна. Разам з драматургамі ў ім прынялі ўдзел празаікі, паэты, члены рэпертуарна-рэдакцыйнай калегіі Міністэрства культуры БССР, загадчыкі літаратурных частак мінскіх тэатраў.

Намеснік міністра культуры БССР Ю. Міхнеч у сваім выступленні паведаваў аб з'яўленні афішэ тэатраў. У яе ўвайдуць «Канстанцін Заслоў», А. Маўзона і «Людзі на балоце» І. Меленка, «Бацькаўшчына» К. Чорнага і «Вайна над страхамі» А. Адамовіча, «Першы ўрок» К. Губаравіча і «Чырвоны губернатар» У. Мехавы. Гэты пералік можна было б працягнуць, бо ў рэпертуары тэатраў рэспублікі 25 назваў беларускіх п'ес і 17 новых рытуецца да пастановаў.

Робота над спектаклем па арыгінальнай п'есе заўсёды патрабуе асаблівых намаганняў, часу, цяплівасці, творчай смеласці і пэўнай рызыкі. І там, дзе не бяжыць тэата, — ёсць і вынікі. Прыкладам можна паслужыць Магілёўскі абласны драматычны тэатр, які толькі за апошні час паставіў тры арыгінальныя п'есы — «Гэта было ў Магілёве» Я. Тарасова, «Мурын бор» І. Ісачані, «...І выхавай сына» Л. Каравава. Зараз тэатр прыступае да работ над п'есамі Я. Тарасова «Дніпроўскі рубец» і М. Матукоўскага «Тры дні і тры ночы». Такія сур'ёзныя адносіны да беларускай п'есы бясспрэчна заслугоўваюць захававання. Надзея на было б пераіцца гэты вопыт нашым куп-

лаўцам, у якіх магчымаасць у шмат разоў больш, а між тым, у партфелі — адна беларуская п'еса («Антон на Галуфе» А. Пятрашэвіча).

Ю. Міхнеч гаворыць пра тое, што большасць апошніх п'ес беларускіх драматургаў прысвечана вайне. І гэта можна зразумець. Айчынная вайна — гэта тая драматычная старонка гісторыі, якая заўсёды будзе хваляваць людзей. Але не менш важна мець у рэпертуары п'есы, якія ўзнімалі бы вострыя, сур'ёзныя праблемы сучаснасці. Яўна не хапае п'ес аб будучым, аб яе справах, ідэалах і хвалюючых мала. Мала п'ес, алеглых романтична-рэвалюцыйных падзей. Пакуль толькі тэатр юнага глядача мае такую п'есу — пра героя грамадзянскай вайны камісара Берсана.

Міністэрства культуры БССР і яго рэпертуарна-рэдакцыйная калегія маюць намер больш актыўна рэкамендаваць п'есы беларускіх драматургаў, каб кожны тэатр на працягу сезона паставіў не менш двух новых назваў. Ёсць намер аднавіць практыку дзяржаўных заказаў па творчых заяўках, народных у са-дзуржэнні драматурга і тэатра.

Старэйшына беларускіх драматургаў Нандрат Крапіва пачаў гаворку на секцыі з істотнай праблемай нашага тэатра — рэжысуры. Без ярыч, таленавітых рэжысёраў, здольных прыняць удзел у творчым працэсе, які звязаны з нараджэннем новай п'есы, немагчыма гаварыць пра цікавы, самабытны рэпертуар. Менавіта таму, з такой пелыней і любоўю ўспамінаюцца імёны Е. Міровіча, К. Санаіківа, М. Міцкевіча, Л. Мазалеўскай, якія так многа зрабілі для нараджэння беларускай п'есы. На жаль, за апошнія гады дадаць да гэтых імёнаў амаль няма каго. У нашых тэатрах з'явіліся так званыя рэжысёр-адаптацыйныя прыходы, раварыру сваю «творчую праграму», паставіў адзін спектакль (нацей інду-даль) і паехаў. Асабліва трывога выклікае становішча ў Рускай тэатры імя Горькага, дзе рэжысёры мяняюцца з калейдаскапапавай хуткасцю. Зараз тэатр зноў б'е галоўнага рэжысёра. Усё гэта адбываецца на творчым абліччы тэатра, на якасці спектакляў, на рэпертуары. І

не даўна, што менавіта тут рэдка з'яўляюцца новыя беларускія п'есы.

Аб праблеме рэжысуры гаварыў і галоўны рэдактар рэпертуарна-рэдакцыйнай калегіі Міністэрства культуры БССР Кастусь Губаравіч. Ён сказаў, што жаданне стварыць новы арыгінальны спектакль навінна быць узамынам: не толькі драматург павінен шукаць тэатр, але і тэатрам не грах пастунацца да драматурга, пацікавіцца яго планами, прапанаваць свае тэмы. Тут не можа быць інертнасці і абмякчвання. Лёс тэатра, яго рэпертуару — наш агульны клопат.

Я. Рамановіч у сваім выступленні лічыць раз падкрэсліў, якую высокую культуру і прафесійнальнае майстэрства павінен мець рэжысёр, каб удзельнічаць у нараджэнні новай п'есы. Творчасць — працэс складаны і ўмешвацца ў яго дадзена не кожнаму. У сувязі з гэтым за-слугоўвае падтрымку ідэя правядзення семінара драматургаў. На такіх семінарах маглі б нарадзіцца і ўзмацавацца дружба драматурга і рэжысёра.

Як сказаў А. Маўзон, размова на секцыі адбылася ў добрае, каб яна дапамагла. Бо часцей бывае, што размова пра п'есу і абмякчваецца. Не ўспрымаюць яе стаяцца пытанні аб індывідуальных становішчах рэжысёрскіх кадраў, аб неабходнасці павольна трымаць тэатраў таленавітымі маладымі актывістамі, аб складаным лёсе беларускай п'есы ў некаторых тэатрах, але ўсё яны так і застаюцца нявырашанымі.

Хіба гэта нармальна, калі тэатр, працягваючы п'есу, гаворыць аўтару добрыя словы, уключае яе ў рэпертуар і... дзве гады не ставіць. А менавіта так было ў Брэсцкім тэатры імя Ленінскага камсамолу з п'есай А. Гуткоўчы і Ф. Казоўскага.

А. Маўзон гаварыў і пра тое, што ў беларускай драматургіі ёсць шмат п'ес, якія і сёння маглі б заняць сваё месца ў рэпертуары тэатраў. Гэта і «Партызаны» Н. Крапіва, і «Машка» В. Вольскага і многія іншыя. Маладому глядачу было б цікава пазнаёміцца з гэтым тэатрам.

На секцыі выступілі А. Махнач, М. Скрыпка і іншыя. Яны гаварылі аб садзуржэнні драматургаў з народнымі тэатрамі, аб аднаковай п'есе і арыгінальным эстрадным рэпертуары.

У ЛЕТА ПІС БЕЛАРУСІ САВЕЦКАЙ

АДКРЫЛАСЯ РЭСПУБЛІКАНСКАЯ ВЫСТАВКА «МАСТАКІ БЕЛАРУСІ—50-ГОДДЗЮ КАСТРЫЧНІКА»

Знаёмыя творы мастакоў сталі сучаснасці і гераічнае мінулае народа, падзеі грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнаў, прырода роднага краю.

Аб разнастайнасці і значнасці задум і тэм сведчаць ужо назвы некаторых работ: «Партызанская мадонна», «Партызаны. Благадзея», «Добрахотнікі», «Ураджай», «Аршанскія партызаны» М. Савіцкага, «Мой Мінск» і «Беларусь — маці партызанская» М. Данчыга, «Мая рэспубліка ў гады Айчыннай» (трыпціх) Я. Зайцава і «Перад штурмам» Я. Красоўскага, «Ленін у Кастрычніку» А. Шыбнёва і «Беларусь. За ўладу Саветаў» Н. Воранава, «Уручэнне сцяга 1-й коннай арміі» Б. Ніпомнішчага і «1941 год» Ф. Дарашвіча, «М. В. Фрунзе» (трыпціх) Л. Асцюскага і «Партыз Героі Савецкага Саюза Д. Гуляева» А. Бембала. Усё не назавеш — на выставі экспазіцыя калі паціць творы — больш чым двухсотліццядзесяці мастакоў. І гэта ж толькі менавіта скульптура і графіка. Юбілейныя выставы мастакоў тэатра і плакатаў ужо адбыліся, а збіральна выстаўка твораў дэкарацыйна-прыкладнага мастацтва — яшчэ наперадзе.

«Так, кожнае смела сказаць — у выяўленчы летапіс рэспублікі ўпісана новая старонка. Выстаўка выразна паказвае, як пасталела наша мастацтва, як яно імкнецца адказаць на запатрабаваныя жыцця, як мастакі вядуць творчы пошукі на галоўны напрамак. Відэачаснае жаданне аўтараў многіх твораў выстаўкі глыбока падсіць да падзеі сучаснасці і мінулага, імкненне да філасофскага асэнсавання жыцця, да ўваблення яго ў ярыч, самабытных вобразаў.

Падзяленне творчых вынікаў, размова аб тым, што знойдзена беларускімі мастакамі ў апошнія гады, — яшчэ наперадзе. Тым не менш ужо сёння ёсць усе падставы заявіць, што на выставі

ямаля твораў, якіх суджана трымаць ўвайсці ў гісторыю выяўленчага мастацтва рэспублікі, доўга хваляваць глядача.

Уравава не адна толькі значнасць тэматкі. Выстаўка пераконаліва паказвае, што мастакі Савецкай Беларусі моцна сваямі традыцыямі рэвалюцыйнага мастацтва. Мы ўважліва бачым тут разнастайнасць стылявых пошукаў, творчых пошукі, манер. Паглядзіце, як парэзонна напісаны трыпціх В. Цірко «Свяшчэнная зямля» і палатно К. Касачова «У родным краі», «Май нараджэнне» Л. Шчэмелева і «Паміж баямі» В. Сумарова, «Вхутэмас» Ул. Стальмашова і «1941 год» М. Чэпіка, трыпціх «Калектывізацыя» П. Крохалева і «Ленін з дзецьмі» Я. Харытоненкі, «Вызваленне» Э. Курфіо і «1941 год» Ф. Барноўскага, «Клятвы» І. Стасевіча і «Ад Савецкага Інфармабюро» Г. Вахчані, «Партызанскія сцяжкі» П. Масленікава і «Ленін сярод раненых чырвонаармейцаў» А. Гугеля.

Пра што б ні расказваў мастак у творы, заўсёды яго галоўнае ўвага звернута да чалавека — творцы, працяўня, змагага за высэй ідэалы сацыялізма. Мы бачым зборазы спалучы рэвалюцыйнага героя Вялікай Айчыннай вайны, ударніцка камуністычнай працы, наліснай і рабочых, вучоных і пісьменнікаў. Розныя па ўзроўню выканання, работы родзіцца высакордым імкненнем мастакоў раскрыць прыгожасць душы чалавека-працаўніка, прыгожасць яго спраў.

Аблічча сённяшняй Беларусі паўстае перад намі ва ўсёй сваёй чароўнай красе ў многіх пейзажах. Іх аўтары — В. Цірко, І. Карасёў, В. Версоцкі, І. Басаў, С. Каткоў, Г. Азгур, Л. Лейтман і многія іншыя нашы майстры.

Зноў параджае нас на новай выставі высокі ўзровень работы нашых майстроў графікі — як становай, так і кніжнай. Багацце графічнай тэхнікі і выяўленчых прымёваў мамага ім стварэць змястоўныя серыі лістоў, цікавыя кніжныя афармленне.

Словам, нашымі мастакамі зроблены новы ўклад у выяўленчае мастацтва. Ул. БРЫТ.

НА ЭКРАНАХ — ПАРТЫЗАНСКАЯ ГЕРОІКА

Беларусь-партызанка — так называюць яна рэспубліку ва ўсім свеце. Не алы гераічную старонку ўпісалі народныя месціны Беларусі ў летапіс барацьбы савецкіх людзей з фашыскай наваляй.

Нашы майстры дакументальнага кіно прывялі беларускіх партызанам дзесяткі кінастужак. Гэта «Балада аб маці» і «Баянка Мінай», «У шаснаццаць халеных гадоў» і «Дарога без прывалаў», «Марат Казей» і «Магіла не маўчае», «Незабытае» і «Вызваленне Савецкай Беларусі», «Арліная

крыніца» і «Памішчю сэрца», «Трыце ліпеня» і многія іншыя.

Шырокую вядомасць набылі мастацкія фільмы студыі «Беларусьфільм», у якіх расказваецца пра партызанскія беларускіх партызан у ліч аайны. Вось гэтыя стужкі — «Канстанцін Заслоў», «Дзятунічкіна шукае баянцу», «Пісьма да жымых», «Гадзінічкі спыніць апаўчача», «Праз могілкі», «Чужой імя», «Дзеці партызан»... Гасне святло, і на экранях ажываюць незабытыя дні гераічнага змагання беларускіх партызан з гітлераўскімі акупантамі. У гарадах і сёлах нашай рэспублікі лачацца тэматчыма паказ кінарільмаў «Беларусь партызанская», прысвечаны 50-годдзю Вялікага Кастрычніка. Паказ працянецца да 10 кастрычніка.

У гэтыя дні ў гарадскіх кінатэатрах і сельскіх клубах перад пачаткам сеансаў наладжваюцца сустрачкі глядачоў з арганізатарамі і ўдзельнікамі партызанскага руху ў Беларусі.

50 год Кастрычніка НАСУТРАЧ ВЯЛІКАЙ ДАДЭ

ШЛЯХ САВЕЦКАЙ ОПЕРЫ

Жанна ДАЗОРЦАВА, музыказнаўца

Прэ'ера кожнай савецкай оперы — вялікая падзея ў культурным жыцці. Толькі за мінулы год і некалькі месяцаў 1967 на оперных сценах убачылі свет каля 20 новых спектакляў; савецкія оперы з поспехам ставіцца і па межах СССР.

А між тым шлях савецкай оперы ўсім не быў лёгкім. Уся яе гісторыя — гэта пошукі шляхоў стварэння свайго, новага стылю, які пачаліся літаральна ў першыя ж гады пасля Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

У оперы тэатр прышоў мазазі слухачу, якому трэба было расказаць пра гераічныя справы, думкі, пачуцці савецкіх людзей, пра рэвалюцыйнае мінулае. І вось у 1925 годзе на левінградскіх сценах былі паставлены дзве першыя савецкія оперы: «За Чырвоны Пётрарад» Гладкоўскага і «Арліны бунт» Пашчанкі — аб паўстанні Пу-гачова. У гэтым жа годзе, да 100-й гадавіны паўстання дзекабрыстаў, Вялікі тэатр паставіў оперу Залатарова «Дзекабрысты».

Распаўчым этапам у стварэнні савецкай оперы былі 30-я гады. У гэты час складаліся тыпы опернай драматургіі, вызначыліся дзве лініі развіцця, па якіх пайшла савецкая опера: песняная і арыйна-рэчытацыйная. Прыкладам песнянай оперы

могучы служыць чатыры творы 30-х гадоў: «Ціхі Дон» і «Паднятае чалавечы» Дзяржынскага, «Бранісецкі паўстанне» Чышчэва і опера Хранікіна «У бору» (якая з лепшых савецкіх опер, адна да гэтага часу не сы-ходзіць са сцены). Песняная опера стала называцца таму, што на яе музычную мову вялікі ўплыў аказала савецкая масавая песня. Арыя, ансамблі, хоры ў такіх операх наярдына на-гадвалі песню, якая выконвалася саля або хорам. Успомнім на-ходць бы хор «Ад краю і да краю» з оперы «Ціхі Дон», які стаў масавай песняй.

Песняная опера сыграла ў 20-я гады вялікую ролю ў далучэнні шырокага слухача да та-кой даволі складанай з'явы ма-стацтва, яя опера. Няма патра-бы даказваць, што музыка з пе-сёнай інтанацыяй паляччала ўспрымаемасць складаных псіх-алагічных і рэвалюцыйных сю-жэтаў, да таго ж была ў духу часу і адпавядала сучаснай та-ме. І ўсё ж песняная опера ме-ла і адмоўныя моманты. Пэў-ная агульнасць песняных інта-нацый пазбаўляла кампазітара магчымасці стварэць індывіду-альзаваныя вобразы герояў, не-далава асновы для працяглага сімфанічнага развіцця, без яко-га не можа быць музычнай дра-матургіі.

Спраўдны дзейсны сцэнічны твор, вельмі дынамічны, з яры-мі вобразамі герояў стварэе другі тып оперы, так званы арыйна-рэчытацыйны. Пера-тварыць чалавечую гаворку, за-ўсёды вельмі індывідуальную, у мелодыю, якая ў момант узды-му пачуццё станаўчыцца шыро-кай і арганічна ператварыцца ў арыя або арыйна, кампазітар а-арыма магчымасць стварыць індывідуальзаваны вобраз та-го або іншага героя ў развіцці, па-казаць, калі гэта патрэбна, пра-цэс станаўлення чалавечай асо-бы. У такой оперы вялікую на-грузку нясе сімфанічны ар-кестр, а дэяныя развіваецца ня-спына і дынамічна.

Першым творам гэтага жан-ру, створаным у традыцыйна арыйна-рэчытацыйным, была опера Пракоф'ева «Сям'я Кат-коў» па аповесці Катаева «Я — сын працоўнага народа», у якой вельмі ярна перададзены по-быт украінскай вёскі ў эпоху ре-валюцыі.

Гэты Вялікай Айчыннай вай-ны прадстаўлены операмі «У агні» («Пад Масквой») — Ка-балеўскага, «Мацей» — за-смерць» — Валюшына, «Кроў народ» і «Надзея» Святло-ва — Дзяржынскага, «Тая

Дзедзюрова», «Каліна» — Аскона і Чаромухіна. Яны з'яві-ліся ў ваенны час, але невы-падковым той факт, што лепшыя оперы на ваенную тэму — «Сям'я Тараса» Кабалеўскага і «Маладая гвардыя» Мейтуса з'явіліся пасля вайны. Відаць, кампазітарам патрэбна быў пэў-ны тэрмін для таго, каб асэнса-ваць падзеі, разабрацца і твор-ча пераламаць іх у сваім усве-дамленні.

Оперы «Маладая гвардыя» і «Сям'я Тараса» як бы сінтэза-валі ў сабе элементы песнянай і арыйна-рэчытацыйнай оперы. У іх вельмі ярна намалюваны воб-разы маладых патрыотаў — кам-самолькі Насці («Сям'я Тара-са») і маладагвардзейцаў, Лю-боўбу да Радзімы, верай у пера-могу над ворагам напоўнена ге-ратычнай музыкай.

Гаворачы аб творчасці кам-пазітара пасляваенных гадоў, трэба перш за ўсё падкрэсліць незвычайна шыроку тэматыч-на дэянацыю. Жыццё і падзеі нашай краіны, вобразы сучас-най рэвалюцыйнае мінулае на-шых герояў — вось што хвалюе кампазітараў сёння, вось што ўвабляе іх у оперы.

Рэвалюцыя прысвечаны оперы Малчанава «Зара», Спадзеві-ка — «Блуканне па пакутах», Кабалеўскага — «Мінка Вяр-шылін», Хранікіна — «Маці», опера Мурадзіаў «Кастрычнік». Патрыятычным пачуццём пра-

сякнуты оперы — Пракоф'ева «Аповесць аб савецкім чала-веку», «Муса Джаліль» Жыга-нава, «Лёс чалавек» Дзяр-жынскага.

Пасляваеннай калгаснай вёс-цы прысвечана опера Шчадры-на «Не толькі каханне» па апа-вяданню Антонава «Цяця Лу-ша».

Цікавыя і оперы Малчанава «Рамео, Джульета і цемра» і «Вуліца дэль Корна», «Ірку-цкая гісторыя» Чышко, опера Шантыра «Горад юнацтва» і многія іншыя.

50-годдзю Вялікага Кастрыч-ніка прысвечалі свае творы А. Нікалаў — «Цаню жыцця» («Баранавічыца») пра падзвіг савецкай моладзі ў гады Вялі-кай Айчыннай вайны, К. Малча-наў — «Брэсцкая крэпасць» і А. Холмінаў — «Антымістч-ная трагедыя» па п'есе Усевала-да Вішнеўскага.

Гэтыя оперы розныя не толь-кі сюжэтам, але і па манеры пісьма. Так, у «Антымістч-най трагедыі» пераважаюць ха-рачавыя сцэны, песняныя эпізоды, якія набліжаюць яе да трады-цыйнае песнянай оперы. У «Ба-ранавічыцы» і «Брэсцкай крэ-пасці» ваявальная мова ідзе ад раз-ноўкаў інтанацый герояў, яны руска-савецкай музыкай. Такіх становіцца ўсё больш і больш. (АДН.)

У Гродзенскім гарадскім парку адбыўся кніжны базар, прысвечаны 50-годдзю Вялікай Кастрычніка. Перад сотнямі аматараў літаратуры выступілі некалькі ўзростаў на дзень аб'яднання і Вялікай перамогі арміі ўрады РСФСР і Беларускай Народнай Рэспублікі ў 1918 годзе. У гэты дзень у Гродне адбыўся кніжны базар, прысвечаны 50-годдзю Вялікай Кастрычніка. Перад сотнямі аматараў літаратуры выступілі некалькі ўзростаў на дзень аб'яднання і Вялікай перамогі арміі ўрады РСФСР і Беларускай Народнай Рэспублікі ў 1918 годзе.

УСЕ ЗОРКІ— У ГОСЦІ...

Беларуская Дзяржаўная філармонія адкрывае сезон

Беларуская дзяржаўная філармонія пачынае новы сезон вялікім фестывалем лаўрэатаў Міжнародных і Усеазаўнажных конкурсаў. Канцэрты фестывалю пройдзе па ўсёй рэспубліцы і з'явіцца павадае папярэдніх папярэдніх лаўрэатаў, звыш ста тысяч слухачоў.

На сцягу мастацтва, прысвечанага 50-годдзю Кастрычніка, у Беларусі прыязджаюць відэішчы сацыяльна-інструментальны і вакальны. Фестываль лаўрэатаў прайшоў ўжо ў Сярэдняй Азіі, Закаўказзі, Прыбалтыцы, але канцэрты ў нашай рэспубліцы будуць самімі прадстаўнікамі. Сярод 35 удзельнікаў с'ява такія сусветна вядомыя майстры, як Леанід Коган, Леў Аборын, Дамітрый Башкіраў, Міхаіл Хомячок, Ігар Барзодны, Віктар Трацякоў, Барыс Гутнік, Марыя Біешу, славетны ансамбль скарпачоў Вялікага Тэатра Саюза ССР.

Для слухачоў Беларусі цікавыя будуць у выніку і выступы лепшых маладых лаўрэатаў Рыгора Сякелова, Ламары Чокаі, Алесандра Сябядзіна, Рамана Ноўдана, Элеаноры Цеселец, якія ў нас яшчэ не гастролявалі.

У канцэртах прымуць удзел і беларускія лаўрэаты Міжнародных і Усеазаўнажных конкурсаў — Валеры Шаніч, Віктар Буячыч, Святлана Дамілюк, Венямін Бурковіч, Міхаіл Прашко.

Філармонія выпусціла да канцэрту шэсць аб'яваў. У кожнай ўключаны адзін сімфанічны і два сольныя канцэрты, што дае магчымасць задавальняць густы самых розных слухачоў.

У праграме фестывалю выдзяляюцца творы сучаснай музычнай класікі, савецкіх і сучасных замежных кампазітараў.

Спінюся на сімфанічных канцэртах Пешыя з іх абудзецца 23 верасня. У гэты дзень пачынае свой сезон і Дзяржаўны сімфанічны аркестр БССР. Па традыцыі выконваецца новы твор беларускага кампазітара. На канцэрце ўпершыню прагучыць Трэцяя сім-

КАЛІ АЖЫВАЮЦЬ СТАРОНКІ КНІЖКІ

Нататкі пра графіку для дзяцей

У КНІЗЕ для дзяцей, якія трапілі ў рукі ў нашай краіне, пазія слова з'явіцца з пазіяй фарбаў. Ілюстрацыі набылі герояў кнігі да юнага чытача, даюць дадатковы матэрыял для ўважання, актыўна з'явіцца пачуццям.

Сёння многія беларускія выданні для дзяцей афармляюцца маладзёва, вынаходліва, з густам. Мастакі глыбока пранімаюць у гэтым творца ставяцца да яго. Асабліва гэта датычыцца афармлення «самых дзіцячых твораў» — казак, народных і створаных пісьменнікамі. У гэтых кніжках «работы мастакоў нярэдка» выступаюць нават на першы план.

Добра афармлены кніжкі В. Ціхановіч, Перамяняе яго Ілюстрацыя да твораў Т. Кляшторнага «Пра зайца, ваўка і мядзьведзя», Я. Пупчы «На Барыцы», М. Арочы «У пушчаным вясце», беларускі народнай кніжкі «Сабана і воўк» плачуць, радуюцца, ваююць адзін з адным — і заўсёды перамагаюць добрыя. У Ілюстрацыях мноства смешных, вясёлых, дасціпных дэталей. Вось, напрыклад, малюнак да кніжкі М. Арочы аб'яваўнае сурэткамі пушчаным тупіна-мані падае на вядзючы чарвяка; каля гнязда з 3 вуглянікам прыбыты да дрэва назва вуглянік і нумар дома, а на вярхоўцы суніцы тупіна-мані баяна. Некаторыя дэталі яны ў верхаві — іх прыдумаў мастак, як бы папярэдніх тэкст.

Зоркіцы і вясёлыя назіранні — у вясёлых забавных малюнках А. Волкава. Запамінаюцца і зматывы будаўніцтва бабэр — у гумавых болах, з лядунамі ў зыхаб і сакерамі ў руках, і даўгавуці асёл, які заплочыўшы вочы, іграе на баяна-дзівіці і пасе, хоць з'явіцца і разб'ягацца хто куды ад ягонага сівання (Ул. Корбан, «Пра зайца і пра ваўка»). А. Волкаваў афармляе з'явіцца іх лядуна-мані падае на вядзючы чарвяка; каля гнязда з 3 вуглянікам прыбыты да дрэва назва вуглянік і нумар дома, а на вярхоўцы суніцы тупіна-мані баяна. Некаторыя дэталі яны ў верхаві — іх прыдумаў мастак, як бы папярэдніх тэкст.

Трапіна характарыста персанажаў А. Волкаваў і ў афармленні ім у 1917 г. «Мушкі-зелянішчы» М. Багдановіча. Мы прыгадалі гэтую даўнюю работу мастака, каб паўнацэнна з больш познім выданнем кніжкі (1961), афармленым М. Гурло. Вось, скажам, вядомае казкі работы А. Волкава, гушкаецца на пачынае між адзінцамі лядуна-мані Мушка ў зялёнай хустачцы. У М. Гурло ж на вядзючы рамонаў жоўта хатка, да якой з кудым межу лядуны Мушка, а на адным з паяўляецца рамонаў грае на дудачцы Намарык. Вядомае М. Гурло больш яркая, але, мне здаецца, слабе перадае сэнс казкі. Уолеры М. Гурло ўжывае больш савецкіх і кантрасты фарбаў, а А. Волкава — больш стрымана, строгія. У М. Гурло шмат вядзючы малюнак тэтула. І ўсё ж яны варта было перадаць больш сур'яна, каб не паўтараць зноў адна і тэтула. У Ілюстрацыях М. Гурло бачым ужо знаёмую нам Мушку-зелянішчу і таго ж Намарыка, і вядомых нам Хрушча і Коўна. Толькі ў А. Волкава, як і ў М. Багдановіча, на басол грае Чмелец, а на чымбалах — Мушанек малы, а ў М. Гурло — Хрушч і Ко-

несены мастаком з Ілюстрацыя да кнігі У. Шахаўца «Пісьмо да сёбра».

Паступова набірае сілы ў беларускай літаратуры жанр навукова-фантастычнага. З'яўляюцца і мастакі, якія афармляюць гэты творы. Цікава прадуе Г. Скамарохаў. Яго малюнак да аповесці Ул. Шаўчэка «Апошняя арбіта» падкрэслівае сюжэтнае напружанасць твора. Г. Скамарохаў афармляе не толькі навукова-фантастычную літаратуру, яго Ілюстрацыя да кніжкі Хв. Жычкі «Паспелі суніцы», пабудаваныя на кантрастах чорнага і белага, дасягчы выражэння. Толькі Францісіпс гучыць тут не на поўную сілу.

Дарчы, і ў іншых выданнях дзіцячай літаратуры францісіпс страціў у нас сваё значэнне. Часцей за ўсё ён або зусім не выкарыстоўваецца або адразаецца з выданнямі, каб некалькі выданняў эпозод з'явіцца замест таго, каб некалькі выданняў падагуліць істотнае, прычысновае.

ВЫШЭЙ мы ў асноўным гаворым пра тое, як умяшчаецца мастакоў працінаць у аўтарскі тэкст, ствараючы малюнак да яго. Але нярэдка бывае, калі малюнак адразаецца супраць тэксту.

Так, прачытаўшы цікавую аповесць А. Пальчэўскага «Ты не адзіны і разглядчыць малюнак да не, дзеці заўсёды пытаюцца, чаму пан Ваітовіч на адной старонцы з вусамі, на другой — без вусоў, а ў трэцім выданні зноў з вусамі... (мастак П. Уласевіч).

У апавяданні І. Аношкіна «Карытара» з кніжкі «Навічоч» гаворка ідзе аб насценна-зеце «Юны камасанут», а мастак В. Кандар намаляваў чамусьці «Зорку».

У апавяданні «Крокі ў жыццё» з кніжкі А. Ляшчэвіча з таго ж назваў В. Шаранговіч малое Галя і Гаўрыка падобных адзін на аднаго, як брат і сястра, а праз некалькі старонак у апавяданні хлоччыку і дзючыцы ўвогуле негэта пазнаць, што гэта менавіта Галя і Гаўрык.

Прыкладу падобнага стаўлення да тэксту можна прывесці і іншыя.

Задзілае, што ў пасобных выданнях (напрыклад, кніжкі Я. Курто «Над ірам» і Е. Лось «Абулат елачка») мастак застаецца інюагіта.

Знаемчыся з дзіцячымі выданнямі, заўважым, што ў нас амаль не ўжываецца фоталіт-графія. А ле магчымасці вядзючы. Варта прыгадаць адмысловы афармленне Я. Кулішова кніжкі М. Праўдзіна і І. Шышова «Невычатыя прыгоды дзідулі Антрынта і яго ўнукаў», дзе з малюнак спадучымі элементамі фатаграфія.

Асабліва шкада, што ў нас няма так званай ігравой Ілюстрацыя. А між тым яшчэ ў 1938 г. выйшла ў нас кніжка С. Маршана «Чатыры канцы», Ілюстрацыя ігравымі фоталіт-графія (афармленне М. Ціхановіча і С. Пятровіча). Іграва Іграва Ілюстрацыя магла б адкрыць перад мастакамі дзіцячы кніжкі цікавы творчы магчымасці.

ДЗІЦЯЧАЯ кніжка — радасць для юнага чытача. Яна павіна быць прыгожай і яшчэ да ўсёго... трымаваць. А выдвецтва «Беларусь» амаль усё кніжкі для дашкольнага і малодшага школьнага ўзросту і большасць кніжкі ў выніку вядома, яны нават пры асцярожным абыходжанні хутка становяцца непрыгоднымі.

Сёння мы можам сказаць, што ў нас ёсць усё для таго, каб беларуская дзіцячая кніжка была і прыгожай, і цікавай, і трымаваць. Ёсць у нас добрыя мастакі, ёсць добрая папярэдніца база. Трэба толькі, каб мы лішч больш патрабавальна ставіліся і да мастакоў, і да выданняў — тады ў нас не будзе ў галіне афармлення дзіцячай літаратуры тых аграхаў, якія адзначаны ў гэтым артыкуле.

Леанела СУГАКА, бібліятэкар.

ВЕЧАР ДРУЖБЫ

Хвалюючая сустрэча з дэлегацыяй Украіны БССР адбылася 20 верасня ў Палацы культуры трактарнага завода. На вечар дружбы, прысвечаны паславам Украіны за 50 гадоў, прыбылі І. А. Храпіко — загадчык сентара аддзела прапаганды ЦК Кампартыі Украіны, Г. Пучыша — доктар эканамічных навук, І. Палішчык — доктар медыцынскіх навук, В. Іванісенка — кандыдат філалагічных навук, Ірыты І. Літаратурна-адукацыйна-ус — інжынер-мэханік.

Вечар адкрыў прывітанымі словамі скартар Мікалая Гарнома К. В. Деміянчук, Дэлегацыя І. Храпіко, Г. Пучыша, В. Іванісенка расказалі пра спадхі і дасягненні Украіныскага народа.

Гасцей вітала дырэктар Інстытута гісторыі АН БССР Н. Камініч, шэфіфілалагічным трактарнага завода П. Галуза, інжынер-машынабудавальнік трактарнага завода В. Шкірыч, пісьменнік С. Шушчэвіч.

Украінская дэлегацыя перадала трактарна-адукацыйнаму нашоўны паміж дзючыцаў трактарнага завода «Вялікія кніжкі» і альбомы.

Удзельнікі мастацкай самадзейнасці трактарнага і аўтамобільнага завода перадалі нашоўны паміж дзючыцаў трактарнага завода «Вялікія кніжкі» і альбомы.

У Брэсце адбудзецца заключны выступленні дэлегацыя.

У САЮЗЕ КАМПАЗИТАРАУ ПРЫСЯЖАЮЦА ВЯЛІКАМУ СВЯТУ

Кампазітары рэспублікі пасля-хова працуюць над творами, прысвечанымі 50-годдзю Кастрычніка.

Л. Абеліевіч закончыў Трэцюю сімфанію. Яе прэм'ера Дзяржаўнага сімфанічнага аркестра БССР адбудзецца ў верасні. Рыхтуюцца да выканання вакальна-сімфанічная п'еса «Дарогімі барычбы і перамогі» М. Аладова, кантаты «Беларускія песні» А. Багатырова і «Светлы шлях» І. Кузняцова, араторыя «Званы Я Глебава, Д. Камініч закончыў Святонічнае ўверцюра, п'есы для Святонічнага аркестра «Беларускі карагод» і «Брэсцкая крэпасць», «Апошнія кропкі» і двух свайх творах — балет «Пасля баяў» і тэлеопера (першы ў беларускай музыцы) «Ранак» — паставіў Г. Вагнер.

Актыўна працуе і над кампазітарскай моладзь. К. Цісанюк напісаў сімфанічную п'есу «Гарас на Парнасе», А. Янчыч завяршыў працу над сімфанія-араторыя «Егіпет» на тэмы Ю. Фучыка, П. Эляора і Ц. Карповіча.

Сявета закончылі п'есы для струннага квартэта і для скарпачы і фартэпіяна М. Аладова, п'есы для скарпачы Д. Камініч, сентаты для фартэпіяна Я. Цікоці, вакальны трыпці І. Лучанок. Цыкл рамонаў на словы М. Тенка і хоры на яго тэксты напісала Э. Тырмаў. З'явіліся таксама новыя п'есы Ю. Зямлянкі, Ул. Алоўнікова, І. Лучанка, Д. Смольскага, І. Кузняцова.

АБМЯРКОУВАЮЦА ПЛАНІ

Адбылося пасяджэнне праўлення Саюза кампазітараў БССР, на якім абмеркаваны план асноўных мерапрыемстваў на музычны сезон 1967—1968 гг. У гонар 50-годдзя Кастрычніка адбудзецца юбілейны пленум Саюза, у праграме сімфанічных, камерных і эстрадных канцэртаў яго ўключаныя новыя творы, напісаныя да свята. Будуць паказаны новыя беларускія оперы і балеты, пастаўленыя на сцене Дзяржаўнага акадэмічнага тэатра оперы і балета. Намечана правесці іх абмеркаванне, на якое разам з прадстаўнікамі грамадскага рэспублікі будуць зроблены прадстаўнікі скартарыята Саюза кампазітараў ССРР, музыкантаў Масквы, Ленінграда, Кіева.

У мінулым сезоне ў гасцяў у кампазітараў і музыкантаў павялічылася беларускі лад. Цяпер мяркуюцца зрабіць «візіт у клас». Сустрэча адбудзецца ў клубе Саюза пісьменнікаў БССР.

Праўленне вырашыла ўтварыць пры Саюзе кампазітараў гурток новых талентаў. Сюды будуць прымацца вучні сярэдняй спецыяльнай музычнай школы пры Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі, якія паказалі творчыя схільнасці.

ВЕСКА Палівачы Пліскага рэана Вінебавай вобласці. Тут нарадзіўся ў 1861 годзе Ігнат Буяніцкі — бацька беларускага тэатра. Тут жа ён і пахаваны. Вось ужо 50 гадоў, як перастала біцца сэрца гэтага вялікай душы чалавека.

Яны малаўчыны месціны Абаян дарогі, што вядзе з Полацка на Пліску, ляжыць і дзёны. Колькі іх у гэтым шумоўным краі, То маленякі, то большыя, пабываючы яны на ўсім шляху да Палівачы, і адлюстроўваюцца ў іх высокі блакіт вераснёўскага чыстага неба. Па гэтых мясцінах хадуць колыса са сваімі акіярамі Ігнат Буяніцкі. Моцна любіць ён родны край і людзей. А ён гэтым і сёння ўспамінаючы свайго дзядзю. І яшчэ ўспамінаючы пра тое, як бы створаны тут, у глухмені, першы прафесіянальны беларускі тэатр.

— Са сваёй вёсцы, з суседніх вёсак наазираў ён скарпачоў, цымбалістаў, дудароў здольных да песень хлапоў і дзючыц і стварыў тэатр. Гаспадарка ў яго была неважкая, але і той хутка не стала: калі трупы стала цяжка, дык ён прадаў усю зямлю.

Празраціна дзядзю і бабючы яшчэ і сёння з захваленнем расказваюць аб вечарынах у доме Ігната Буяніцкага. Да 1961 года жыў у вёсцы Празраной стрэчанай сястра Буяніцкага Тэатрылі Дубашынак. А ў вёсцы Палівачах яшчэ і сёння жыве Іван Іванавіч Голец, адзіны акіяер з тэатральнай трупы Ігната Буяніцкага. Многае забіта. Гады сваё даючы знаць. Не дава ж — на дзесяці дзесяцік перавалялі. Іван Іванавіч быў у трупы цымбалістам.

— Меў уласныя цымбалы, дуду і скарпачу. У ваіну ўсё заагнула, а пасля ваіны пачаў хутка стараць, ды новых інструментаў не купляў, — успамінае І. Голец.

Іван Іванавіч з цямплёны і шчырае расказвае пра Ігната Буяніцкага.

Трупа Ігната Буяніцкага пасля выступлення ў Пецярбургу на этнаграфічным вечары ў 1912 годзе. Ігнат Буяніцкі ў цэнтры. Краўні злева — Іван Голец.

ДАРОГАЙ ПА ЧЫНАЛЬНІКА

50 год з дня смерці Ігната Буяніцкага

— Быў аднойчы такі выпадак. Як вядома, Буяніцкі скончыў у Рызе землярэнае вучылішча і працаваў некаторы час у нас каморнікам. Шыла ў Горках багата пані. Доўга судзілася яна з сялянцамі за зямлю. Буяніцкі ярыз абмерваў не зямлю і адрэзаў у карысць сялян аж 15 гектараў. Пані падняла гвалт, выкінула другога каморніка, той перамерваў яшчэ раз і вярнуў пані зямлю. А Буяніцкага прагналі за гэта са службы. Але ён і не надта даражыў той службай. Ужо з 1907 года ён пачынае збіраць сваю тэатральную трупу. Наля самай дарогі, на неважкім узгорку, пабудоваў домкі, дзе наладзіла рэпетыцыі і выступленні. Днём працуем, а вечарам ідзе да Буяніцкага. Вельмі яго любілі і шанавалі. Калі, бывала, трэба было што-небудзь зрабіць, дык усё вёска аб'ягалася і пачаў ён добра. Калі казілі дуб, дык гаварыў заўсёды: «Таб, копачка і мне копачка», або аддаваў трэцюю. Нічо нават і не адчуваў, што ён нейкі пан. Хадзіў у такой жа вопратцы, як і сяляне, толькі чысцейшы.

Спачатку мы выступалі ў Палівачах і суседніх вёсках, а потым нас запрасілі ў Вільню,

Пецярбург, Варшаву.

Добра запомнілася выступленне ў Пецярбургу ў 1912 годзе. Туды нас запрасілі на этнаграфічны вечар, які арганізавала часопіс «Вестник знаўца». Я іграў на цымбалах, брат мой Францішак — на скарпачы, а Буяніцкі танцаваў «Маргалеўскую Лявоніху», «Гневава» і «Вераба».

Як далі ў цымбалы, хор спявае:

«А мой дзевярэньчык, Вядзі мяне памалосеньку, Не вядзі мяне ні ў лес, ні ў бор, А вядзі мяне ў татулькія дрыны, Там ты будзеш моёй жонкай, Там ты будзеш моёй жонкай, Там ты будзеш моёй жонкай, Там ты будзеш моёй жонкай».

а Буяніцкі ідзе ў скокі. Напачатку ўсім вельмі спадабалася. Колькі разоў выкінула нас на біс. Прыхахла нас у Пецярбург, нямога, цяжка было зграшці, але Буяніцкі хутка адшукаў беларускіх студэнтаў, якія там вучыліся, і танцы зрабіў адмысловыя.

Пра гэты вечар успамінаў таксама Язеп Сушыньскі, які ў той час быў студэнтам і танцаваў «Лявоніху» ў першай пары. У сектары тэатра Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору Акадэміі навук БССР заахваецца магнітафоннай службам з запісам успамінаў Сушыньскага аб сваім удзеле ў прадстаўленні. Ён прыпе-

мінае таксама, як выглядаў тады Ігнат Цярэньчык. Вось вобваз Ігната Буяніцкага, намаляваны праз шмат гадоў Язэпам Сушыньскім.

— Ігнат Буяніцкі, — гаворыць ён, — быў невысокі, чарнявы, вельмі рухавы, увесь час штошчы рабіў, цела на ім гаварыла. Хутка нас навуучы танцаваць у налесты, сам наліваў мелодыю. Ведаў безліч беларускіх народных песень і танцаў.

Усю Беларусь аб'ехаў Ігнат Буяніцкі са сваёй трупай. Двойчы выступіў у Пецярбург, выступіў у Варшаве. Высокую ацэнку дзейнасці Буяніцкага даў Янка Купала ў сваім вершы «Паміні Ігната Буяніцкага», які быў надрукаваны ў «Нашай ніве».

Са сцэны тэатра Буяніцкага гучылі палымныя словы Купала, Іоанса Цяці. Буяніцкі стварыў п'есы Аношкі, Чахава, Праўдзіна. Пляжкі шлях пачынальніка. Часта не хапала грошай на самае неабходнае, спектаклі забараніліся царскімі чыноўнікамі, даводзілася нават спыняць дзейнасць трупы, але толькі зноў аднаўлялася праця. І зноў, калі на фурманках, а калі і пеша, з рэвізіям і плектах неслі акіяры тэатра Ігната Буяніцкага роднае слова сваёму народу.

Сцяпан МІСКО.

АРТЫСТ НАРОДНАГА

У НАС любіць гэтага жыццярэднага чалавека, які ўжо дзесяць год іграе на самадзейнай сцене.

У яго рэпертуары шмат маленякіх і вялікіх драматических і вострахарактэрных, герачных і камедыянах. Але ў кожнай роля ён выступае, ён заўсёды запамінаецца. Смелы малюнак вобразу, темперамент — воль адметныя рысы артыста Ашмянскага народнага тэатра Генадзя Падляскага.

У апошні час у самадзейнага артыста вызначалася ампліа — ампліа аркага камедыянага героя (пан Барановіч) у спектаклі «Несцерка», Трытравы ў опере «Рабінавыя каралі», доктар Галуза — «На хвалюх Серабранкі», мець Вера — «Разведчыцы», Панаданула — «Вяселле ў Малінаўцы».

Генадзь не збываеца на прымітны камікаванне. Ён старацца паказаць псіхалогію свайго героя, абгрунтаваць усё яго ўчынкі. Менавіта гэтым шляхам ідзе Падляска ў опере «Вяселле ў Малінаўцы», дзе ён іграе Панаданула — памочніка атамана Грышка. Яго герой — здавалася б, тыповы анархіст на духу, па вобразу думак, па вонкавым выглядзе. Занятая Кучары, мундзір неспушчай арміі, вядзікі завушніцы, шабля — і ў той жа час выслажэнне перад бошчакі. Ён звер да чысціні да слязі і на-сабачы адзіны сваёму атаману. Усе прычым і рухі акіяра псіхалогічна апраўданы: яны смелыя, але не шакаруюць, бо захавана пачуццё меры.

«Вяселле ў Малінаўцы» глядзеў народны артыст рэспублікі прафесар Д. Арлоў. Яму спадабаўся Панаданула. Дамітрым Аляксеевіч прапанаваў Падляскаму перайсці, пра-

цаваць на прафесіянальную сцэну. Генадзь падзякаваў за высокую ацэнку, але ў прафесіянальным тэатры не пайшоў. Скажаў, што ён, як кажуць, на сваім месцы тут, у народным тэатры.

Вялікая папулярнасцю карыстаецца Г. Падляска ў сельскай гаспадарцы. Яго заўсёды сустракаюць апладысментамі.

Штогод нашо агітбрыгада ставіць больш за 30 канцэртаў. У іх Генадзь сама-маістэрску чытае творы Ф. Багуцькі, Я. Коласа, А. Чэхава, М. Шалова. Паказваем мы і не менш 45 спектакляў, і ў кожным з іх удзельнічае наш вядучы акіяер, лаўрэат

І. СІДНЬ, рэжысёр Ашмянскага народнага тэатра.

Сцэна са спектаклі «Вяселле ў Малінаўцы». Панаданула (справа) — Г. Падляска, — Г. Падляска.

ПЯСНЯР СВЕТЛАЙ ЗАРЫ

Да 70-годдзя
з дня нараджэння
Эгіша Чарэня

(1926) «Пахавальны марш» (1927) «Уваходзіць у лік лепшых помнікаў савецкага рэвалюцыйна-тэатральнага мастацтва. Ленінскі цыкл твораў, па сутнасці, з'яўляецца арганічным працягам і развіццём асноўнай тэмы творчасці Чарэня — тэмы рэвалюцыі і народа.

У гэтых творах паэт імкнецца паказаць не толькі Леніна — сацыялістычнага дзеяча, але і Леніна — чалавека, яго чуждоўныя жывыя рысы, прастату, энтузіязм, чужасць. Адлюстравана пэснй унутранай сувязі паміж правадыром і народам прысвечана «Балада пра Ільча, пра мужа і пра пару богаў».

І Леніна і мужа-каханка цікавяць адны і тыя ж пытанні, абодва яны змагаюцца ў ім перамогай адной і той жа вялікай справы. І таму такія задушаўная і простая іх гутарка.

Пра замежныя ўражаныя паэт расказаў у сваіх творах «Стамбул», «Напісаная ў Венецыі алегія» і «Сцяна камунараў у Парыжы». У іх Чарэнь пастанова прамаўляе два светлы — свет сацыялізму і свет капіталізму. І паучыць глыбокай любові да сваёй краіны і народа напачатку яго сэрца.

Працягвае Чарэнь у гэтых гадах развіццё ўдасканалення любімою ім формам балады. З вялікай драматычнай сілай, у стылі гераічных хронік малюе ён тут адважнага камандара Армянскай стралковай брыгады Шпранта Мухана («Мой таварыш Ілья»), асабліва цікава казасмола Грузія («Чарнога Ахіла»). Барыс Дзюбінскі, кіраўнік Бакинскіх камуністаў Сіпана Шаўмяна і яго дзіцяці піль таварышаў («Балада аб дзіцяці піль»), вобразы загінуўшых у няроўнай барацьбе з гамінаўдальцамі рабочых і сялян далагана Гантоха («Пахавальны марш»).

Адрэныя глыбокае паучыць, адліная напружанасць, пранікнёнае сабою творчасць, стаўлага Чарэня — чуждоўныя пазіцыі і балады пра У. І. Леніна, вершы пра загінуўшых, балады, прысвечаныя героям рэвалюцыі. У гэтых творах адлюстравана глыбока патрыятычнае пачуццё, яго большае партыйнасць.

Апошнія гады жыцця Эгіша Чарэня былі надзіваць пільныя. Ён стварыў фрагментарны даўно жаны ад Кастрычніка, піша аўтабіяграфічны твораў «Дзяцінства», прозаічны одаў «Данчэкам» і сатырычны раман у вершах «Хамблет Шаўмяна». У 1933 годзе выходзіць у свет зборнік «Кніга шляху», які складаецца са свёсаблага задуманых паслянняў, прысвечаных літаратуры, прыроды, арыстатэлі, падарожжам. У гэтых пасляннях паэт усталяе чалавечы волю і розум, складае гімны стваральніку ўсіх каштоўнасцей — народу. Э. Чарэнь актыўна ўдзельнічаў у літаратурным руху, быў дэлегатам Першага Усеазападнага з'езда пісьменнікаў.

Паказавшы поспехі армянскага народа ў сацыялістычным будаўніцтве, Э. Чарэнь неаднойчы звяртаўся да тэмы дружбы братніх рэспублік Краіны Саветаў. Армянскі паэт перакладаў з мовы народаў СССР. Вялікая паэтычная спадчына Э. Чарэня і сёння, праз шмат гадоў пасля яго заўчаснай смерці (паэт трагічна загінуў у 1937 годзе) прываблівае мастацкай дасканаласцю, пафасам сцвярдзання савецкага ладу, інтэрынацыянальным гучаннем.

С. АГАБЯН, доктар філалагічных навук.

на ў літаратуру, несучы з сабой свёсаблага каларыт, свае радзіцы і белы. Мы называлі творы велікім розняў ў жанравых і адрознасцяў, у аўтарскім падыходзе да жыццёвых супярэчнасцей, адметныя па меры існа, творчым пошчыру. Але іх аб'ядноўвае жыццёрадасны настрой, алімпіістычны пафас. Літаратура ўзнікае сцвярджае пераможны поступу наогула, пакрывае, што савецкія людзі патрыятычна пераадоўваюць цяжкасці і ў працэсе гэтага пераадоўлення самі духоўна сталасце, загартоўваюць цалены, мужны характар. І зусім невыпадкова, што з пачаткам калектывізацыі, калі жыццё адрыла канфлікты надзвычайнай складанасці, сацыяльнай значнасці, псіхалагічнай глыбінні, пісьменнікі змаглі па гарачых слядах падзей напісаць творы, якія праўдыва перадаюць неспакойны пошчы часу, вострае сутыкненне розных ідэйных перакананняў, маральна-этычных прынцыпаў, поглядаў на будучае.

Як адзначае ў тэзісах ЦК КПСС да п'ятдзесцігоддзя Кастрычніка, «перабудова сельскай гаспадаркі на сацыялістычных пачатках — самая складаная і трудная задача пасля заваявання праўдыва, вымушана была сур'езна даследаваць сацыяльную псіхалогію, перш за ўсё псіхалогію сярэдняга, раскрываць, як паступова, у складанай унутранай барацьбе адбываўся працэс перакоўкі сядомасці былога мужыка, далучэнне яго да калектывных форм жыцця. Калі і цяпер нас не падаюць аб'явімымі аповесці П. Галавача, Я. Коласа, К. Чорнага, С. Баранавіча, раман «Вязьмо» М. Зарэчкага, дык прычына, відавочна, заключаецца ў тым, што пісьменнікі здалі праўдыва і іскрава ўзніццё адзіна з найбольш цікавых, важных гярыяў гісторыі савецкага грамадства, Гэта першы і ў наш час прыноўвае ўвагу пісьменнікаў. Савецкая літаратура звяртаецца да падзей саракатрыціціагадовай даўнасці з тым, каб з вышнім паўважовага сацыялістычнага вопыту ішчы раз асабавяць мінлага, выявіць дыялектыку гістарычнага развіцця краіны, каб болей пранікнёна даследаваць душы і справы тых людзей, якія ў жорсткіх драматычных умовах падрыхтоўвалі сённяшні дзень.

Аб такім, велікім сучасным поглядзе на падзеі дваціціага гадоў добра сведчаць раманы І. Мележа «Людзі на балоце» і «Подох наваліны». Тут, па сутнасці, вырашанае тэма канфлікту, якія жылі даўнаўно літаратуру. Але ў Мележа больш дасканала і глыбока гістарычна падыход, канфлікты асвоіваюцца ў псіхалагічным плане. Пісьменнік авалоўдаў зайдзросым майстарствам аналізу, псіхалагічна тонікім жывапісам слова — тымі вяртаннямі, якія толькі пачынала выпрацоўваць беларуская проза ў паслякастрычніцкі перыяд. Вобразы куранбўскіх палешку, у першую чаргу Васіля Дытла, старога Глушакі, выписаны настолькі па-мастачку, з такім пранікнёным у свет іх думак і паучыцца, што мы быццам бачым іх, разумеем, чаму велікім трудным быў пераход селяніна да калектыва ладу, адчуваем, што сацыялістычны ўз'яўленні аб дабра і шчасці, вырашанае на працягу стагоддзяў, пахвучанне было цяжка — патрэбен быў і час, і настаялівасць, і цярпівасць.

«Подох наваліны» — працяг «Людзей на балоце». І разам з тым перад намі твор новай янасі — больш маштабнага погляду на гэты пераход у пошчы сцяны, больш пранікнёна і азікі тых акаліччяў, што ўплывала, абумоўлівала іх гяроў першай кнігі, больш абвостранага драматычнага гучання. Мележ, здаецца, стала «цесна» ў акружаных балотам Куранбў. Ён «вырваўся» на прастрок, стаў думачы не толькі над куранбўскімі клопатамі, але і над тым, якім жылі воласці, акруга, рэспубліка. У выніку — у Мележаўваю, такую, здавалася б, аналітычна-разважываю манеру некі прыкметна «надысяся» гарачы публіцыстычнасць. Надзвычайны вырас інтэлектуальны пачаток твора. Натуральна, што галоўным гяроем рамана не мог застацца толькі Васіль — ён проста не справіўся б з новай, вялікай праграмай.

На прэдыі план вышэйшай Апейка — чалавек, багаты жыццёвым вопытам, адукаваны, здольны да аналізу і самааналізу. Думачка, І. Мележ не заслугоўвае напроўва за тое, што яго Апейка знаецца разумны, што тады ён проста не мог так думачы, як думас. Не заслугоўвае хача б таму, што сапраўдны пісьменнік абавязан уладываць у твор увесь заряд сваёй душой энергіі, даць сваё разумнае эпохі і падзей. Ён жа не суцэрпаць, не звычайны рэгістратар фактаў. Апейка, на мой погляд, прыняцывае ўдзяча пісьменніка. Дзюбучы гэтым вобразам Мележ амор шэрога асвятліць, атмасфера тэму часу, калі пачыналася масава калектывізацыя, калі выспялялі супярэчнасці, якімі суправаджаўся калектывны рух. Застаецца толькі чакаць трэці кнігі, дзе пасля пошчы наваліны выбухне наваліна сапраўдная.

Раманы Мележа паказваюць, што нягледзячы на ўжо зробленае нашымі пісьменнікамі — а зроблена ямагла — у асвятленні перыяду пабудовы сацыялістычнага грамадства, застаецца шчыра многа і многа не сазнанага ці неадказана, што не ўсё праўда гісторыі, істотна, цікавая, паучальная, стала праўдай мастацтва. Жывыя канфлікты тагачаснай рэчаіснасці «просіцца» ў літаратуру, «абіцаюць» даць ёй сюжэтную вастрыню, унутраную энергію кампазіцыі, змяшчальную напружанасць дзеяння, павышальную экспрэсію фразы.

[Заканчэнне ў наступным нумары газеты].

прыгатыялінікамі, з інтэрвентамі ўваблялася ў літаратуру, галоўным чынам, у пазыі дэвоці абстрагавана, які смяротны падыход дух доўгоўных значных аспіаў, хоць за ім і замапоўваліся канкрэтныя імяны, накітал Праца, Капітал. Нават у першым выдатным творы беларускай савецкай літаратуры — паэме Міхаса Чарота «Босія на вогнішчы» — сустракаюцца такія, да крайнасці абгульненыя вобразы-абстрактныя («змагаецца праца з багачам, свет новы жыццё ўтварае»). Зразумела, што сіла чаротаўскай паэмы не ў такіх чыста публіцыстычна-пафасных, патэтычных радках. Твор арымаў назву першай кастрычніцкай паэмы нашай літаратуры таму, што ў ім знойдзена патрэбная ступень спалучэння агульнага і канкрэтнага, што надзвычай шырока, ёмісты драматычны канфлікт тут вырашанае і праз вобразы сімвала-рамантычнага плана, і праз рэальна-бытавыя малюнкы, што ў ім праўдыва ўзноўлены перыпетыі, грамадзянскай вайны на Беларусі. Да Чарота так пра гісторыю нядаўніх бітваў нічы ніхто не пісаў, паэма стала ўспрымацца літаратурнай моладдзю як узор рэвалюцыйнага мастацтва. Нездарма яе ўплыву

КАНФЛІКТЫ ЭПОХІ І ІХ АСЗНСАВАННЕ

Міхас ЯРОШ

на нашу пазію адчуваўся даволі доўга, ён прыкметны і на гяроі-рамантычнай паэме пачатку 30-х гадоў.

Што ж датычыцца лірычнай пазіі, дык і яна сваімі спецыфічнымі сродкамі — у форме карцін-перажывання, карцін-настрою — паступова паглыбляла сваё адчуванне драматычнага накалу рэвалюцыйных падзей, адмаўляючыся ад «касімізму» вобразнасці, ад рытарычных патэтычнасці. З вялікай сілай лірызму перадаў трывожную атмасферу, у якой нараджалася Савецкая Беларусь, Янка Купала ў паэме «Безназоўнае». Трагічна, усхваляванае пачуццё пераможцы ў палёгкім змаганні б'ецца ў падтэксце паэмы Паўлюка Труса «Дзесяты падмурак».

Шмат агульнага з пазіямі ва ўспрыманні сутнасці падзей грамадзянскай вайны, у вырашэнні тэмы Кастрычніка мела ў пачатку свайго вялікага шляху беларуская савецкая проза, Гэта — і цяга да рэзкай кантрастнасці ў тэмае класавай барацьбы, да «аголасці» сацыяльнай канфліктнасці сюжэта, і захваленне рамантычным пафасам, павышанай эмацыянальнай экспрэсіі слова. Праўда, старэйшыя пісьменнікі, у прыватнасці, Я. Колас і Ц. Гарны ўжо ў першых паларэвалюцыйных гадах далі доволі ўзры аналітычнай прозы, стварылі псіхалагічна глыбокі мастацкі характар («Сяргей Карага», «Дакаўна» Коласа, «Трэс на хвалю» Гартага). Аднак малядыя празаікі, захоплены бурлівай цяльняй жыцця, поўнай жадачкі быць у мастацтва рэвалюцыянерамі, па сутнасці, не забывалі на першым часе тэму пільнага, што ўжо было дасягнута іх старэйшымі таварышамі. Яны стваралі паказавы рэвалюцыйны неўтаманаванай завірухай, што крычыць усё старое, яны зробілі галоўным гяроем чалавека, якому неведомы ні страх, ні сумненні, якому заўсёды снадорочнае ўада. Яны скіравалі сваю ўвагу перш за ўсё на знешні драматызм падзей, на вонкавую рамантычнасць персанажа, не скупіліся выказаць свае эмоцыі і настроі. Усё гэта вяло да павярхоўнага асвятлення ідэалагічна маюлага, да схематычна і прадлінейнасці ў разгортванні сюжэта, да кампазіцыйнай аднапланавасці. Атрымалася, што пры ўсёй знешняй насычанасці падзей, сутыкненнямі, барацьбой малядая іх тады звалі, малядаўскай проза няродка застаецца статычнай, пазобуленай унутранай дынамікай, псіхалагічна абумоўленай ўчынкаў персанажа.

І тым не менш гэтая літаратура мела свайго чытача. Яму не маглі не імпагнаваць алімпіістычны пафас, жыццёсцвярдзальны тон, рамантычны напал страсіні. Яму да спадоў прыходзілі гяроі, які ў ім перамогі працоўных ішоў на пошчы, што былі дасягчы на мяжы верагоднага. Яго не бінтажылі ні прыгодніцкая фабула, ні меладраматычныя сітуацыі. Нядаўнія бітвы далі столькі самых нечаканых, дзіўных, незвычайных перыпетыі, што чытач перастаў чаму-небудзь здзіўляцца. Хутчэй наадварот. Ён захваліўся незвычайнасцю, рухомасцю апісаных падзей, яму па душы былі іх ільвакласць, іх рамантычная таемнасць.

Цяпер слабасці малядаўскай прозы відовочныя. І ўсё ж яна і да нашых дзён захавала такую янасі, якая прывабляе да сабе, зачароўвае. Гледзячы сёння першы беларускі фільм «Лясная б'яль», створаны на аснове тылова малядаўскай аповесці М. Чарота «Свіноўска», міжволі ўсімхаеся — велікі ж мена-інерэсэраўнай наўнасці, наўмыснай драматызацыі сюжэта, падкрэслена сацыяльна абумоўленасці пры вырашэнні канфліктаў. Але ў фільме многае прымушае адваляцца. Гэта — рамантычна барачы, усталяванне гяроіні, выспяля паучыцца, ты янасі, што, пўна, і захвалі Ю. Тарыча, калі ён браўся зраніаваць чаротаўскую аповесць. Малядаўскае прынесла ў нашу прозу запал і энергію юнацтва, шчырую неспарэднасць у асвятленні рэвалюцыйных падзей, рамантычнае захваленне гяроінай змаганнем. І хоць яны ішчы не маглі глыбока асэсавача складанасць жыццёвых сітуацыі, тым не менш пакінулі прыкметны след у беларускай літаратуры. Іх творчасць стаіць ля вытокаў сучаснай рамантычнай пільнай прозы, яны дала іштуршок да больш сталага, мэтананараванага асвятлення рэвалюцыйных падзей.

Пазней, у 30-я гады, самі ж былі малядаўскае разам са старэйшымі пісь-

меннікамі многа зробілі для таго, каб гісторыя-рэвалюцыйнае тэма набыла ў сакаматэрыянае гучанне, каб новыя, народжаны Кастрычнікам канфлікты атрымалі сапраўды наватараснае вырашэнне. К. Чорны ў «Бальшавічыне», Я. Колас у «Дрыгве», Ц. Галавач у рамане «Із гад» і іншыя адмаўляючыся ад знешняй драматызацыі фабулы, і будзюмага захвалення «паказным» гяроізмам, засяродзілі ўвагу на сацыяльных прычынах, што кіравалі ўчынкамі людзей у вайнаы суматні, на раскрыванні псіхалогіі гяроў. Дзюбучы гэтым у творах, дзе бурліць неспрымаемая барацьба, нявыясці, варожасць, дзе лясца людская кроў, надзвычайна іскрава выяўляецца вялікая чалавечнасць, сцвярджаецца глыбокі гуманістычны сэнс Кастрычніцкай рэвалюцыі.

У тым жа пільным рачышчы ішо і развіццё драматургіі 30-х гадоў. Дзіяная нагнаванасць драматургіі тых часоў, яе сутнасць, не пафас, як і проза, — ва ўсталяванні народа-пераможцы. На яго бы в'есе яны іх спынілі ўвагу — «Парызы» К. Крапівы, «Вайна вайне» Я. Коласа, «Бальшавічына» К. Чорнага, — адразу ж акунемся ў віры канфліктаў — сацыяльных, палітычных, глыбока

асабістых, інтымных, цесна пераплеченых між сабой, поўных унутранга драматызму. Мы нібы прысутнічам пры нараджэнні новага грамадства, якое з самага пачатку на ўвесь голас заявіла аб сваёй неспрымаемасці да змрочнага свету прыгнэты і мань.

У пасляваенныя гады беларуская літаратура не можа, на іаля, пахваліцца творами, дзе гісторыя-рэвалюцыйна тэма набыла паглыбленае, больш змястоўнае асвятленне. Творы, праўда, былі — і раманы, і п'есы, і драматычныя паэмы. Але каб мець шырокі грамадскі рэзананс, патрэба не прастае ўзнаўленне гісторыі, а яе мэтананараванае, глыбокае асэсаванне, шматграннае выяўленне духоўнага аблічча гяроя. Такіх якасцей якра і не стае большасці твораў, дзе адлюстравана падзеі Кастрычніка і грамадзянскай вайны.

С АЦЫЯЛІЗМ ужо іпаер не ёсць пытанне аддзялення будучага, а гаварыў У. І. Ленін у хуткім часе пасля заканчэння грамадзянскай вайны, у адстапале 1922 года. — Мы сацыялістам працігнулі ў штодзённае жыццё. Пачаўшыся ў складаных умовах развіцця, савецкі народ сутыкнуўся з вялікімі цяжкасцямі, з праблемамі, якіх не ведала нічо чалавечства, з пытаннімі, якіх нічо нічо не вырашаў. І, пўна, галоўнае з іх — выхаванне новага чалавека, духоўна багатага, мэталікавага, гарманічнага асобы. Увесь пераважны час літаратуры хваліла менавіта гэта праблема. І асвятляла яна на фоне грандыёзнага сацыялістычнага абнаўлення краіны. Зусім натуральна, што рухаючай спрыжынай сюжэта мастацкіх твораў стала і барацьба за паспяховае будаўніцтва гігантскай індустрыі, заласаў, за перамогу культурнай рэвалюцыі, і ў той жа час барацьба супраць свету ўлашчанага, індывідуалізму, даматэроўскай маралі, эгаізму, інакш кажучы, усіх тых хвароб, якія няродка прыгнэты і якіх нельга было хутка і проста падысцяга. Мірныя дзень гісторыі сацыялістычнага грамадства нарадзіў такім чынам новыя, свае канфлікты, зусім не мірныя, часта не менш драматычныя, чым канфлікты ваінага часу.

У вершы «Я маляды» М. Чарот — паэт іскрава выражана грамадзянскага тэмпературу — пісаў:

У нашы дні —
Дні залатого вясня —
Ты чалавек!
І чалавек!
Змаганні іх барацьбы.

Чалавек змагання, які заўсёды знаходзіцца на прэдыі краі барацьбы за перамогу сацыялістычных форм жыцця, паступова становіцца галоўным гяроем нашай літаратуры. Вакол яго канцэнтруюцца ўсе падзеі, ён «рухае» сюжэт, з'яўляецца прадстаўніком той грамадскай сілы, якая можа пераадоць рэальную супярэчнасць, вызначыць перспектыву.

Імпульс хада сацыялістычнага будаўніцтва, абнаўлення побыту ўсё мяне захопывала творчае ўз'яўленне пісьменнікаў, спіроўвала іх інтарэсы ў напрамку шырокага паказу таго, чым жыў народ. Які б твор кінца 20-х гадоў мы ні ўзялі — і верш Я. Купала «Сыходзіць, вёска, з яснай яны», і паэму П. Труса «Дзесяты падмурак», і аповесць Я. Коласа «На прасторах жыцця», і раман К. Чорнага «Замля», і п'есу І. Гурскага «Качагары», — яны з усёй відавочнасцю сведчаць, што новае рачынасць сваімі найбольш істотнымі гранямі ўладарна прані-

Фота З. Трыгубовіча.

ВЫДАВЦВА «БЕЛАРУСЬ»

Арлінгтан. Анталогія беларускай савецкай ашчы літаратуры ў двух тэмах. Том 2. Укладанне Х. В. Жыжэ. Абаронена В. Заборнава. 1967 г. Тыраж 12.000 экз. 436 стар. Цана 93 кап.

Міналей Астроўскі. Ян гартаваць сталы. Раман. Мастак Л. Паллаўскі. На рускай мове. 1967 г. Тыраж 250.000 экз. 424 стар. Цана 75 кап.

Я. Глеаер, С. Кузараў, Паадорна ў год 1970-х. 1967 г. Тыраж 9.000 экз. 64 стар. Цана 7 кап.

Л. Гулацкіна. Грамадзянінам быць павінен (Па зноўнах сумленні і гонару). 1967 г. Тыраж 6.000 экз. 52 стар. Цана 4 кап.

Мар'ян Дунса, Слатніке, В. Фрош, Мастак І. Капалія. 1967 г. Тыраж 4.000 экз. 80 стар. Цана 24 кап.

Якуб Колас. На роставя. Трылогія. Том 2. Кніга трэцяя. На рускай мове. Пераслэд з беларускай мовы Яг. Маляўскава. Гаворам на аляпольме А. Дзюбачына. 1967 г. Тыраж 100.000 экз. 356 стар. Цана 75 кап.

Азікі Платнер. Магазін цацка. На рускай мове. Пераслэд В. Тараса, Малюк І. Ельс, І. Я. Якубчын.

1967 г. Тыраж 400.000 экз. 16 стар. Цана 16 кап.

А. Рагачоў. З павалення ў пачатку 1967 г. Тыраж 3.800 экз. 40 стар. Цана 4 кап.

П. Удзічына. Калі верыць запаведзі Маісея («Гутаркі з веруючымі»). 1967 г. Тыраж 7.000 экз. 40 стар. Цана 4 кап.

Магілёў. 1267—1967. Камплект п'яці томнаў (6 штурк). 1967 г. Тыраж 60.000 экз. Фота М. Іадулоўскага. Цана 12 кап.

ВЫДАВЦВА «НАРОДНАЯ АСБЕТА»

Каньят Копіла, Вершы І. Банді, Школьнае бібліятэчнае мастак Л. Чурко. 1967 г. Тыраж 26.000 экз. 156 стар. Цана 29 кап.

С. Скавічы. Прыкметны матэрыял па беларускай мове. 2 клас. Мастак Г. Сямарохаў. 1967 г. Тыраж 17.000 экз. Цана 9 кап.

ВЫДАВЦВА «НАУКА І ТЭХНІКА»

У. І. Ленін у беларускай народнай творчасці. Зборнік. Мастак В. Філімончу. 1967 г. Тыраж 10.000 экз. 96 стар. Цана 30 кап.

КНИЖНАЯ ПАЛАТА БССР

Н. Ватацін. Беларуская савецкая драматургія. Бібліяграфія. 1967 г. Тыраж 4.330 экз. 276 стар. Цана 83 кап.

Мастацтва

Пятніца, 22 верасня 1967 г.

Аляксей Доўжык — мантажнік
Мінскага фотавоада. А яшчэ ён
улюблены ў фатаграфію, якой ад-
дае свой вольны час.

«Аб'екты», якія часцей за ўсё
выбірае фотаамацар Аляксей —
прырода нашага беларускага краю
і людзі працы — яго таварышы.

Прапаўнем увазе чытача не-
калькі фотаздымкаў А. Доўжыка.

Перакур.

Родныя мясціны.

Родныя мясціны.

ТАНЦУЕ ТЫСЯЧА ПАР

Ужо шмат гадоў у першай
палавіне верасня на варшаў-
скім стадыёне Дзесяцігоддзя на-
роднай Польшчы адзначаецца
Свята ўраджая — «Дзяміна».

Амаль сто тысяч мейстэраў
перадачы сцягу, трактарысты і
камабайнеры, запрашаныя з
усяляк гурткаў краіны. Члены вы-
ступальных калектываў, работні-
кі дзіржацельскага сцягу, якія
собраў высока ўраджай, члены
сельскагаспадарчых гурткоў вля-
зучы ў сталіцу парпарты аб лё-
нае чарвога года сялянскага
працы.

Дэлегацыі ваяводстваў кла-
дучы да падножжа ганаровай
трыбуны шчоўныя вянкi. У зе-
ленгагарскім вянку вінаградныя
лозы ўплетены ў снапы пшані-
цы, у люблінскім — жытнія і
пшанічныя каласы ўпрыгожаны
«шышкамі» хмелю, пазнань-
скі вянок з'яе залатым куку-
рузным катком.

На залупенным стадыёне дэ-
легацыі перадаваюць сцягу, уру-
чае гаспадару свята — перша-
му сакратару ЦК ПАРП Уладзі-
славу Гамулку, наравай хлеба з
новага ўраджая і соль.

Па традыцыі свята заканча-
ецца танцамі на заленым мур-
вавым стадыёне. У гэты аб'ект,
мадэрны, крапанавы, іншыя на-
родныя танцы танчу на стадыёне
больш за тысячы пар, з'яючы
ўсім колерам сваіх касцюмаў.

Здарылася так, што сёлетня
на Свята ўраджая вышаў
гонар суправаджаць замежнага
налегу па лру. Ён не мо-
жаніць слоў, каб выказаць сваё
захапленне ўсёй цырымоніяй,
асабліва майстэрствам танцо-
раў, хая не забыўся і пра бух-
галтэрыю:

— Столькі танцораў і столькі
адзін дзень выступленню... На-
штвала гэта, мабыць, добрую
калейчыну...

Вельмі ён здзіўлены, калі я
сказаў, што ён не мае рацы, і
пазнаёміў яго з прычынамі
работы ансамбля, які штогод
выступае на ўсёпалымнім свяце
ўраджая.

Пачалося гэта ў ліпені
1952 г. З выладку нашыя на-
яна свята ў Варшаву вядуць
залежных будаўнікоў на-
роднай Польшчы. Праграма прад-
уважвала, у прыватнасці, вы-
ступленні маладзёжных танца-
вальных ансамбляў. Задачу пра-
весці гэтыя паказы, падрыхта-
ваць іх, аб'яднаць дзесяткі тан-
цавальных гурткоў у адзін
ансамбль уззяла на сябе прафесар
Ядвіга Межаўска. Статная,
дчасна паспявала жанчына,
якой у свой час апладэравалі
польскія і замежныя балета-
маны, выдатна справілася з
ўсім гэтым. Выступленне ў

Паззіл.

Дрэва з даўніх часоў было ў
небольшых распускоўных будаўнічым
матэрыялам. З яго будавалі крэпасці,
замкі, храмы, ратушы, гарадское жытло,
сялянскія хаты, гаспадарчыя пабудовы.
Дрэва было амаль адзіным будаўнічым
матэрыялам, якім карысталіся ў ўсёх
і гарадах Беларусі аж да XIX стагоддзя.
І натуральна, што ў драўлянай архі-
тэктуры на працягу многіх стагоддзяў скла-
ліся прыёмы кампазіцый пабудовы, якія
адлюшчалі бытавыя запатрабаванні і
мастацкаму густу беларускага народа.

Спустахельныя войны знішчылі на-
мале драўляныя помнікі роднага краю,
аднак многія з іх захаваліся і да нашых
дзён. Гэта лавэрдыі экспедыцыйных ка-
федраў архітэктуры Беларускага політэх-
нічнага інстытута. Сабраныя матэрыялы
дазваляюць ужо зараз гаварыць аб
беларускім драўляным дойлідстве, як
аб вельмі разнастайным і багатым па
тыпам, формах, ажурі і будаўнічых
прыёмах. Заўважым, што вытокі многіх
форм манументальнай архітэктуры толь-
ка ў драўляным дойлідстве і могуць
быць асваены толькі пры яго старым
вывучэнні.

Эспедыцыі нашай кафедры дзелілі да
спісу помнікаў архітэктуры роднага краю
шэраг цікавых драўляных пабудов. Гэ-
та — прысцяжыныя дамы ў Поразаве (Гро-
дзенская вобласць) і Зяпольі (усцраіна
Пінска), будынак у Гродні, храмы ў вяс-
ках Дзігана, Збярэгі, Чарнаўчыцы (Брас-
кая вобласць), званіцы ў Шарашаве
(Браская вобласць), Муравана-Ашмян-
цы (Гродзенская вобласць), Нарачы
(Мінская вобласць) і інш. Каштоўнасць
гэтых помнікаў не толькі ў прыгожасці
прапорцы, дэканаласці форм і май-
стэрства іх выканання, але і ў тым, што
яны ўяўляюць сабою архітэктурныя кам-
пазіцыі, у мінным вельмі распускоўна-
сці ў Беларусі.

У Гродні ў раёне гарадскага цэнт-
ра ў двары былога брыгадкага манастыра
даволі добра захаваны драўляны двух-
пярхворы дом, на галоўным фасадзе

Помнікі нашага краю

БУДАВАЛІ НАРОДНЫЯ УМЕЛЬЦЫ

якога па абодвух паверхах ёсць арочныя
галерыі. Такі фасад не з'яўляецца нечым
радкаім або незвычайным у архітэктуры
Беларусі. У мінным, асабліва ў XVII і
першай палавіне XVIII стагоддзяў, у га-
радах былі вельмі распускоўна-сці жы-
лыя дамы з паверхнямі-галерэямі, упры-
гожанымі аркамі. У раменіскай і гандля-
рскіх адкрытых галерэй служылі для вы-
стаўкі розных вырабаў і тавараў, а па-
верхі добра заахоўвалі ад дажджу. Га-
лерэй падкрэслівалі мастацкае выра-
жанне галоўнага фасада. Выпадкі такой
архітэктурнай кампазіцыі можна знайсці
і ў гаспадарчых пабудовах многіх
сельскіх сядзіб XVIII і XIX стагоддзяў і
ў некаторых культурных будынках (асе-
бліва ў званіцах) XVIII стагоддзя. У пе-
рыяд росквіту барока драўляныя арка-
выя галерыі пераймала формы муравана-
га будаўніцтва. Таму зараз мы бачым на-
арка, блізка да цырыкульных крывых, хва-
ця ён і неўласцівыя дрэву.

Архітэктурныя дэталі гродзенскага до-
ма вельмі простыя, але прыгожыя. Уся
пабудова характарызуецца высокай
культурай выканання. Мяркуючы, што ў
мінным і гэтым доме на другім павер-
се жылі манашы манастыра, а першы
выкарыстоўваўся для складзіска і гаспа-
дарчых мят.

У працэсе Поразаве мы знайшлі
жылы дом сядзібнага тыпу, упрыгожаны
дамою вяскамі з шатровым дахам. Та-
кая пабудова сядзібнага дома была ў
XVIII стагоддзі вядомай данію архі-
тэктуры абараняльных збудаванняў мі-
нулага. Сваё паходжанне невялікія
вежы або бакоўкі дома вядуць ад зам-
каў вяскаў XVI—XVII стагоддзяў.
Апошнія злучаліся не толькі з крэпас-
цамі, але і з жыллой часткаю
замка. Аднак абараняльных функцый
вежы-бакоўкі не мелі. Па сутнасці, гэта
былі дадатковыя жылыя і дэмажон-
ныя павяшчаны. Знадворку такі дом
меў унутры выгляд старажытнага па-
будовы.

Паразавы сядзібны дом
упрыгожаны многімі разны-
мі дэталімі. Яго фасады
захавалі свой першапаче-
тковы выгляд, а перкавы
ландшафт — першапаче-
тковы каларыт. Міжволі ўспа-
мінаецца месцак Напалеон
Орава, які ў сярэдзіне XIX
стагоддзя шмат ездзіў па
Беларусі з альбомам па-
кінуў на ім серыю цікавых
маляванняў архітэктурных
помнікаў. Серэд іх меліюні
сядзібнага дамоў у вёсках
Дубоі пад Пінскам і Сікоках
пад Брэстам, якія па сваім
характэру блізка да
поразавскага дома. Пацвяр-
джае думка, што сядзіб-
ныя жылыя дамы з вежы-
бакоўкамі, былі распускоў-
джаны ў беларускай архі-
тэктуры і несумненна па-
ходзіць ад традыцыйных
зямельных кампазіцый. А гэта
сведчанне са сярэвекіх
жылых рысунак беларускага
дойлідства мінулага.

Народная фантазія і вынаходлівасць,
праўдлівыя пры стварэнні жылых і гаспа-
дарчых пабудов, асабліва яры адлю-
страваны ў драўляным культурным до-
йлідстве. Тут майстры-цесляры не за-
дываліся аднойчы змайдзенымі фор-
мамі, а шукалі новае пры пабудове ко-
жнага храма або званіцы. У кожным такім
помніку мы адчуем індывідуальнасць
майстра, яго густ, яго творчую манеру.

Драўляныя званіцы ў Шарашаве зна-
ходзіцца перад храмам. Вынесеныя на
вуліцу, яны робіцца прыкметным архі-
тэктурным кампанентам забудовы. Зва-
ніцы — зрубнай канструкцыі з планам,
блізкім да квадрата, двухпавярхова-
ніжні — глухі зруб, а верхні — ажурна-
ажурнае «лётнішча» шчыльнае брава-
нама і шыбулівай. Кожны паверх зва-
ніцы пакрыты чатырохкутным гонтавым

вагі народнага мастацтва ў го-
радзе Ньютарце, потым гаспадары-
ваў у Ньютарце ў «Вільянтэатры».
Кіраўніком яго з'яўляўся 27-гадо-
вы Луіс Вальдэс, выхавалец з сям'і
сельскагаспадарчых рабочых.

«Эль тэатр» часта выступае
перад рабочымі проста на полі, у
кулаве гурткіна, без дыкарыяцый,
масцей за ўсё на фоне чырвонага
паляна з чорнай тлушчай і бе-
лым кругам, што сімвалізуе заб-
застаючы «пята-Ньюсуі», — га-
нарацца сваёй барачной, дэма-
струючы пры сацыялізмі і палі-
тычнымі запалі, у адрозненне ад
многіх драматургаў, добра ве-
лаючы, дзеля чаго яны выступаюць.

Дэмажонныя кароткія сцэнары
нашымна пазнаць, бо кожны з іх
носіць невялікія паліцыі з над-
пісам, сімамі, «бос», «цэнтры»
і «або» і т. д. Таматына
да ўсіх выступленні аднолька-
выя — гэта тое, што хвалюе зарад
сельскагаспадарчых рабочых іх
жніццё іх праблемы. Востра кры-
тыкуюцца самавольства ўласнікаў
вінаградных плантацыяў, іх не-
ахайнасць за рабочымі пра-
ва на абыданне ў працоўна, пра-
ва заключыць працоўны пагад-
ненні.

А які лёс палітэатра «Эль тэатр»
калі сельскагаспадарчыя рабочыя
дамоўца пспеху ў сваёй ба-
рачы за гаспадарамі? — танае пы-
танне маральна-этычнае і са-
цыяльнае Луісу Вальдэсу. Той адка-
заў, што потым можна будзе звяр-
нуць увагу на іншыя актуальныя
проблемы, якія стаяць на В'етнам.
«Я арганізую народнаму тэатру, —
сказаў у заключэнне Вальдэс, —
І я ведаю, што ўласнікі В'етнама,
якія выкарыстаюць іх іны
мытвы і я хачу, каб танае ма-
стацтва расло і мацнела».

Г. НАВІЦКІ.

НАШ АГУЛЬНЫ АПАЛІНЭР

Пад такой назвай га-
зета «Жыце Варшавы» змя-
сціла артыкул вядомага
паэта і эсэіста Анастолі
Старна, прысвечаны вы-
ступленню матываў творчасці
Піома Апаляніэра
(В. А. Каштоўскага).

А Старна вядомы, што
Апаляніэра-наставіцці ў
творчасці спавіў матэрыя-
лы ўспамінаў аб міну-
лым свайго роду, месцам
жыццяваства ягога баць-
каў і нашай Ліды.

«Я спраўдзіў ішчэлі-
ны — піша А. Старна, —
што першы мог на гэты
справа, звязаны з уа-
жлівым выхаваннем
і творчасці ў Францыі,
і што з гэтай новай ду-
хай, набліжайшыся пры-
блізна да Францыі, я
сваёй тэма (напр. Андрэ
Рувэра), так і вядомыя
вучоныя Мішэль Дэвядзі
і Раймон Варыя. Зра-
чыты не толькі яны адны,
таксама і прыв. М. Ва-
льдэс, аўтар выдання на-
вучна-акадэмічнага
СССР першага рускага
даследавання аб Апаляніэ-
ры, рашуча выка-
заўся за гэтую
гіпотэзу і, пры-
вешым шэраг не-
равнажна невя-
лікіх яго паэтыч-
ных тэкстаў, да-
казаў, як моцна
быў звязаны паэт
з усімі сваймі па-
чутымі з краем
свайх продкаў».

А. Старна сцвярджае,
што яшчэ далёка не ўсё
зроблена для даследаван-
ня іранічна-творчасці Апа-
ляніэра і закране літа-
турнавуаўца да новых по-
шукаў.

Беларускіх вучоных і
кравянаўцаў павіна, у
завязанні з
указанне А. Старна на
наступны факт. У пачат-
ку другой сусветнай вай-
ны славы Апаляніэра Ка-
стравіцкі закатаў непа-
далёк ад Ліды накрытыя
сучасны кувалі спе-
цыяльна збудаванага
на Ваіны пасля смерці
Сабіі паэта Маліні. У гэ-
тых кувалі ахучых жа-
лезам, павіны былі
ходзіцца шматлікія даку-
менты, партреты, сусвет-
ныя.

«Варта распачаць по-
шукі, прапануе А.
Старна, — і чым хутчэй,
тым лепей, тут можа та-
кава канчаткова выра-
шэнне таямніцы».

А. МАЖЭЙКА.

КУЛЬТУРНАЕ ЖЫЦЦЕ за рэспублікай

У пачатку трыццаціх гадоў, у
перыяд жорсткага знамянічага
крызісу, у ЗША ўзнік новы від
тэатра, які ў друку атрымаў
назву «Ньюсуі».

У гэтым тэатры ўзніклі
актуальныя праблемы, якія ха-
рактэрныя для прамыя людзей
Амерыкі. Так, напрыклад, у п'есе
«Ньюва газета», гаворка ішла пра
беспрацоў і яго вынікі, пра цяж-
кія жыллёвыя ўмовы. У іншых па-
станоўках неўдасхоўна гучаў
заклік да забастовак іх роду,
які можа паліцыя станаўчыца
амерыканскіх рабочых. Як пра-
віла, такіх тэатраў стваралі пра-
фсаюзы. Амерыкамі былі самі ра-
бочыя.

Які п'еса амерыканскі часопіс
«Ньюсуі» пастыў другой сусвет-
най вайны гэты тэатр зніклі,
але «Ньюва газета» яноў апрадзілі-
ся і яны пачалі зноў выконваць
сянагаспадарчых рабочых-мі-
грантаў за права на забастовак, за
права мець свой прафсаюз і за
права на ядальны ўмовы жніццё
такім імемна з'яўляецца тэатр
«Эль тэатр кампэні», што ў пе-
рыяд пераходзіць з сельска-
гаспадарчых рабочых».

Яго гісторыя вельмі наратная.
Яна вядзе свой пачатак з верасня
1952 года, калі ў Дзіла, што ў
штатах Каліфорніі, успынула за-
бастовак абаронцаў вінаграду.
Ужо тады збор іх моцна было
сустраць рабочы-цэнтры, якія
на вынагу іх сабе вынавалі
бавяныя песні і вострыя пародыі.
У іх адлюстраваліся цяжкія
станавыя ўмовы, якія стаяць
рабочых, аднаго з самых эксплуата-
туемых і беспаспартных атрадаў ра-
бочага класа ЗША, зносна «дэ-
ла» вынаваўся гаспадары і
штрайбаванні».

У ліпені гэтага года «Эль тэатр
кампэні» выступіў на фестыв-
ялі народнага мастацтва ў го-
радзе Ньютарце, потым гаспадары-
ваў у Ньютарце ў «Вільянтэатры».
Кіраўніком яго з'яўляўся 27-гадо-
вы Луіс Вальдэс, выхавалец з сям'і
сельскагаспадарчых рабочых.

«Эль тэатр» часта выступае
перад рабочымі проста на полі, у
кулаве гурткіна, без дыкарыяцый,
масцей за ўсё на фоне чырвонага
паляна з чорнай тлушчай і бе-
лым кругам, што сімвалізуе заб-
застаючы «пята-Ньюсуі», — га-
нарацца сваёй барачной, дэма-
струючы пры сацыялізмі і палі-
тычнымі запалі, у адрозненне ад
многіх драматургаў, добра ве-
лаючы, дзеля чаго яны выступаюць.

Дэмажонныя кароткія сцэнары
нашымна пазнаць, бо кожны з іх
носіць невялікія паліцыі з над-
пісам, сімамі, «бос», «цэнтры»
і «або» і т. д. Таматына
да ўсіх выступленні аднолька-
выя — гэта тое, што хвалюе зарад
сельскагаспадарчых рабочых іх
жніццё іх праблемы. Востра кры-
тыкуюцца самавольства ўласнікаў
вінаградных плантацыяў, іх не-
ахайнасць за рабочымі пра-
ва на абыданне ў працоўна, пра-
ва заключыць працоўны пагад-
ненні.

А які лёс палітэатра «Эль тэатр»
калі сельскагаспадарчыя рабочыя
дамоўца пспеху ў сваёй ба-
рачы за гаспадарамі? — танае пы-
танне маральна-этычнае і са-
цыяльнае Луісу Вальдэсу. Той адка-
заў, што потым можна будзе звяр-
нуць увагу на іншыя актуальныя
проблемы, якія стаяць на В'етнам.
«Я арганізую народнаму тэатру, —
сказаў у заключэнне Вальдэс, —
І я ведаю, што ўласнікі В'етнама,
якія выкарыстаюць іх іны
мытвы і я хачу, каб танае ма-
стацтва расло і мацнела».

Г. НАВІЦКІ.

ПАД ЗОРНЫМ НЕБАМ

У гэтым тэатры ўсё незвычай-
нае. Замест сцен глядзельскія за-
стрыжкі ўпрыгожаныя калары-
аружае галаскую плошчу, за-
мест тэатральнай лустрыі — россып
мелесных зорак, натуральна ар-
хытэктурныя элементы фасада на-
бярэнага сабора, вежы якога ўзні-
ліся на стомворную вышыню, а
на сцянах такіх паверх, што на
яй хожу ў футбол гульцы. Ды і
глядзельна «зала» здзіўляе сваімі
паверхамі. У ёй амфітэатрар аб-
мішчаліся налі са тысяч крас-
лаў.

Вось ужо восем гадоў, як у паў-
дзневенскім горадзе Сегеде
адноўлена старая традыцыя і
пабудавана тэатральная плошча.
У гэтым па адноўленым неба-
м і год пачынаюцца з канца ліпеня
і да канца жніўня, Сегед станові-
цца самым папулярным горадам
Венгрыі, асабліва спрод зарубе-
ных турыстаў. Во слова аб «сегед-
скіх летніх гульнях», які тут на-
стаюць, тэатральны фэстываль ўжо
даўно перайшла межы краіны.
Разна іх з замежных гасцей,
уласна матэматыка пабываў на
такіх здзіўляючых тэатральных
прадстаўленнях, якія можна ўба-
чыць у горадзе на Цісе.

Знешні эфэкт ад тэатральных
пастановак узмяцняе тут тым,
што спецыяльна развіваюцца не
толькі на самой сцене. Калі таго
падобнае ход тэатральнага прад-
стаўлення, з'яўляюцца народна-
сцэны саборных вежаў, выкары-
стоўваюцца наваколныя пабудовы,
а ў меліюні адзіраць уяў-
ляюць аб'ект званой, або гучі
саборнага аргана.

З кожным годам узабгадчаецца
вопыт прывапаняння такіх гран-
дальных мерапрыемстваў, удасна-
няецца і сам «тэатр», у сёлет-
нім сезоне выступленні ўспаміна-
праходзіць на пастэльнай калі-
тальнай сцене, дзе знікае і нова-
е, дасканалае тэатральнае аб-
ста-
вадзеш.

НАРОДНЫЯ ТЭАТРЫ Ў ЗША

У пачатку трыццаціх гадоў, у
перыяд жорсткага знамянічага
крызісу, у ЗША ўзнік новы від
тэатра, які ў друку атрымаў
назву «Ньюсуі».

У гэтым тэатры ўзніклі
актуальныя праблемы, якія ха-
рактэрныя для прамыя людзей
Амерыкі. Так, напрыклад, у п'есе
«Ньюва газета», гаворка ішла пра
беспрацоў і яго вынікі, пра цяж-
кія жыллёвыя ўмовы. У іншых па-
станоўках неўдасхоўна гучаў
заклік да забастовак іх роду,
які можа паліцыя станаўчыца
амерыканскіх рабочых. Як пра-
віла, такіх тэатраў стваралі пра-
фсаюзы. Амерыкамі былі самі ра-
бочыя.

Які п'еса амерыканскі часопіс
«Ньюсуі» пастыў другой сусвет-
най вайны гэты тэатр зніклі,
але «Ньюва газета» яноў апрадзілі-
ся і яны пачалі зноў выконваць
сянагаспадарчых рабочых-мі-
грантаў за права на забастовак, за
права мець свой прафсаюз і за
права на ядальны ўмовы жніццё
такім імемна з'яўляецца тэатр
«Эль тэатр кампэні», што ў пе-
рыяд пераходзіць з сельска-
гаспадарчых рабочых».

Яго гісторыя вельмі наратная.
Яна вядзе свой пачатак з верасня
1952 года, калі ў Дзіла, што ў
штатах Каліфорніі, успынула за-
бастовак абаронцаў вінаграду.
Ужо тады збор іх моцна было
сустраць рабочы-цэнтры, якія
на вынагу іх сабе вынавалі
бавяныя песні і вострыя пародыі.
У іх адлюстраваліся цяжкія
станавыя ўмовы, якія стаяць
рабочых, аднаго з самых эксплуата-
туемых і беспаспартных атрадаў ра-
бочага класа ЗША, зносна «дэ-
ла» вынаваўся гаспадары і
штрайбаванні».

У ліпені гэтага года «Эль тэатр
кампэні» выступіў на фестыв-
ялі народнага мастацтва ў го-
радзе Ньютарце, потым гаспадары-
ваў у Ньютарце ў «Вільянтэатры».
Кіраўніком яго з'яўляўся 27-гадо-
вы Луіс Вальдэс, выхавалец з сям'і
сельскагаспадарчых рабочых.

«Эль тэатр» часта выступае
перад рабочымі проста на полі, у
кулаве гурткіна, без дыкарыяцый,
масцей за ўсё на фоне чырвонага
паляна з чорнай тлушчай і бе-
лым кругам, што сімвалізуе заб-
застаючы «пята-Ньюсуі», — га-
нарацца сваёй барачной, дэма-
струючы пры сацыялізмі і палі-
тычнымі запалі, у адрозненне ад
многіх драматургаў, добра ве-
лаючы, дзеля чаго яны выступаюць.

Дэмажонныя кароткія сцэнары
нашымна пазнаць, бо кожны з іх
носіць невялікія паліцыі з над-
пісам, сімамі, «бос», «цэнтры»
і «або» і т. д. Таматына
да ўсіх выступленні аднолька-
выя — гэта тое, што хвалюе зарад
сельскагаспадарчых рабочых іх
жніццё іх праблемы. Востра кры-
тыкуюцца самавольства ўласнікаў
вінаградных плантацыяў, іх не-
ахайнасць за рабочымі пра-
ва на абыданне ў працоўна, пра-
ва заключыць працоўны пагад-
ненні.

А які лёс палітэатра «Эль тэатр»
калі сельскагаспадарчыя рабочыя
дамоўца пспеху ў сваёй ба-
рачы за гаспадарамі? — танае пы-
танне маральна-этычнае і са-
цыяльнае Луісу Вальдэсу. Той адка-
заў, што потым можна будзе звяр-
нуць увагу на іншыя актуальныя
проблемы, якія стаяць на В'етнам.
«Я арганізую народнаму тэатру, —
сказаў у заключэнне Вальдэс, —
І я ведаю, што ўласнікі В'етнама,
якія выкарыстаюць іх іны
мытвы і я хачу, каб танае ма-
стацтва расло і мацнела».

Г. НАВІЦКІ.

У гэтым тэатры ўсё незвычай-
нае. Замест сцен глядзельскія за-
стрыжкі ўпрыгожаныя калары-
аружае галаскую плошчу, за-
мест тэатральнай лустрыі — россып
мелесных зорак, натуральна ар-
хытэктурныя элементы фасада на-
бярэнага сабора, вежы якога ўзні-
ліся на стомворную вышыню, а
на сцянах такіх паверх, што на
яй хожу ў футбол гульцы. Ды і
глядзельна «зала» здзіўляе сваімі
паверхамі. У ёй амфітэатрар аб-